

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 9. novembrī
(OR. en)

15094/23
ADD 1

ELARG 71
COWEB 135
COEST 586

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2023. gada 9. novembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 690 final - annexes
Temats:	PIELIKUMI dokumentam - KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI 2023. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2023) 690 *final - annexes*.

Pielikumā: COM(2023) 690 *final - annexes*

Briselē, 8.11.2023.
COM(2023) 690 final

ANNEXES 1 to 5

PIELIKUMI

dokumentam

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

2023. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
{SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
{SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
{SWD(2023) 699 final}

1. pielikums. Pievienošanās procesa pīlāri

Tiesiskums, pamattiesības, demokrātisku iestāžu darbība un valsts pārvaldes reforma, kā arī **ekonomiskie kritēriji** ir tā dēvētā ES pievienošanās procesa “pīlāri”. Iestāžu un pārvaldības kvalitāte ir pamats konkurētspējas, labklājības un sabiedrības labklājības uzlabošanai, un tas ir pamats spējai ievērot *acquis* visās jomās. Tāpēc ticamām un neatgriezeniskām pīlāru reformām ir izšķiroša nozīme, lai paplašināšanās procesā iesaistītās valstis varētu panākt progresu katra savā ceļā uz pievienošanos ES.

Vairākās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs tika konstatēts zināms progress saistībā ar **tiesu sistēmas reformu, pamattiesībām un valsts pārvaldes darbību**, tostarp publisko finanšu pārvaldību. Tika konstatēta pastāvīga darba pastiprināšana pie attiecīgajām reformu programmām, jo īpaši Moldovā un Ukrainā. Kopumā progress **ekonomisko pievienošanās kritēriju** izpildē joprojām bija pārāk lēns, lai būtiski samazinātu ekonomisko plaisu ar ES.

Paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs ir labi piemēri tam, ka reformu programmas tiek virzītas uz priekšu, lai pārveidotu iestādes un sabiedrību, ņemot vērā iespēju pievienoties ES. Tomēr joprojām pastāv daudzi šķēršļi. Lai gan dažādās valstīs atšķirīga, tomēr kopumā pastāv negatīva un satraucoša tendence uz izkļiedētu politisko un institucionālo pretestību pārmaiņām, jo īpaši, lai stiprinātu **cīņu pret korupciju**. Svarīga prioritāte joprojām ir pastāvīga apņemšanās novērst korupciju un saglabāt integritātes kultūru, tostarp integrējot korupcijas apkarošanas pasākumus visneaizsargātākajās nozarēs. Tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm ir vajadzīgas lielākas pilnvaras un neatkarība, lai garantētu jēgpilnu un objektīvu cīņu pret korupciju. Satraucoši, ka joprojām pastāv valsts nozagšanas elementi, un joprojām tiek novēroti draudi demokrātiskai stabilitātei, augsta līmeņa korupcija un oligarhu nepamatota ietekme, kā arī organizētās noziedzības tīklu mēģinājumi iejaukties valstu ekonomikā, politiskajās sistēmās, pārvaldēs un mediju vidē. Visas šīs problēmas ir steidzami jārisina, izmantojot sistēmiskas un visaptverošas pieejas.

Galvenais rādītājs, ka šīs tendences tiek risinātas, būs ticami rezultāti proaktīvā izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgajos notiesājošajos spriedumos saistībā ar korupciju, organizēto noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm ir būtiski pierādīt savu izmeklēšanas iestāžu, prokuratūru un krimināltiesu efektivitāti. Lai visi tiesiskuma ķēdes dalībnieki būtu uzticami, tiem būtu jānodrošina stabili rezultāti, veicot mērķtiecīgu finanšu izmeklēšanu, kā rezultātā noziedzīgi iegūtie līdzekļi tiek sistemātiski konfiscēti.

Attiecībā uz **pamattiesībām** dažās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs ir panākts zināms progress, lai labāk izprastu šo tiesību un brīvību nozīmi. Vienlaikus pēdējo gadu laikā ir turpinājušās dažas negatīvas tendences, proti, joprojām ir izplatīta ar dzimumu saistīta vardarbība, savukārt mediju brīvību aizvien kavē politiskās un ekonomiskās intereses, kas vājina kontroli pār valsts iestādēm, padara iespējamu ārvalstu iejaukšanos un ierobežo informāciju par ES. Dažās valstīs tiek īstenotas vairākas pozitīvas iniciatīvas attiecībā uz bērnu tiesībām un personu ar invaliditāti tiesībām. Tomēr praksē pamattiesību aizsardzību negatīvi ietekmē nepietiekama tiesību aktu un politikas īstenošana un tiesiskās aizsardzības mehānismu neefektivitāte visās jomās. Joprojām pastāv problēmas nodrošināt efektīvu aizsardzību pret visu veidu naidu un diskrimināciju, tostarp to, kas vērsta pret minoritātēm.

Demokrātisko iestāžu darbība

Stabili un konsolidēti demokrātiskie procesi ir ES pievienošanās procesa centrālais pīlārs. Komisija ir sākusi īstenot pastiprinātu un racionalizētu sadarbību ar paplašināšanās procesā

iesaistītajām valstīm attiecībā uz vispārējo demokrātijas sistēmu neatkarīgi no tā, vai tas attiecas uz vēlēšanu procesu, Parlamenta darbību (tostarp tā pārraudzības lomu pār valdības darbībām un politikas veidošanu un daudzos gadījumos joprojām pārmērīgo paļaušanos uz paātrinātām procedūrām) vai pilsoniskās sabiedrības lomu. Lielākajā daļā valstu joprojām ir ievērojama politiskā polarizācija, partiju sadarbības trūkums un pilsoniskās sabiedrības samazināšanās.

Pārskata periodā notika vairākas **vēlēšanas** paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, tostarp Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Kosovā, Moldovā, Melnkalnē un Turcijā. Lielākajā daļā valstu vēl nav veiktas reformas, lai ņemtu vērā Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja (EDSO/ODIHR) ieteikumus. Pretkorupcijas starpvalstu grupas (*GRECO*) standarti, kas saistīti ar politisko partiju finansēšanu, vēl ir jāievieš Ziemeļmaķedonijā un Bosnijā un Hercegovinā.

Attiecībā uz **parlamentāro darbu** polarizācija bieži vien joprojām bija redzama iezīme. Efektīva starppartiju dialoga trūkums izraisīja ilgstošu politisko strupceļu un reformu stagnāciju. Tas tika novērots, piemēram, Melnkalnē, Albānijā, Ziemeļmaķedonijā un Gruzijā. Dažos gadījumos plenārsēdes debatēs bija vērojams saspīlējums, apvainojumi un atsevišķi vardarbīgi incidenti, piemēram, Gruzijā un Kosovā. Neraugoties uz ārkārtējiem apstākļiem, Ukrainā Parlaments ir apliecinājis noturību un stingru politisko gribu, jo īpaši jomās, kas ir būtiskas Ukrainas integrācijai ES. Likumdošanas uzdevumi tika veikti sistemātiski, nodrošinot nepārtrauktu demokrātisku lēmumu pieņemšanas procesu.

Tiesu iestādes un pamattiesības

Tiesiskuma nostiprināšanai ir vajadzīgas stabilas, labi funkcionējošas iestādes. Tam nepieciešama neatkarīga, objektīva, pārskatatbildīga un kvalitatīva **tiesu sistēma**, kas darbojas efektīvi un ar pietiekamiem resursiem, bez nepamatotas ārējas iejaukšanās un kuras lēmumi tiek izpildīti efektīvi un savlaicīgi. Dažos gadījumos tika panākts progress tiesu reformu īstenošanā, piemēram, **Albānijā, Moldovā, Serbijā un Ukrainā**. Tomēr paplašināšanās procesā iesaistīto valstu tiesu lielākajā daļā iestādes joprojām saskaras ar daudzām problēmām un neaizsargātību. Politiku mēģinājumi publiski ietekmēt miertiesnešus vai uzbrukt tiem, jo īpaši gadījumos, kad viņi izskata sensitīvas lietas, joprojām ir bīstama prakse, kas atkārtojas vairākās valstīs. Joprojām ir spēkā institucionāli pasākumi, kas negatīvi ietekmē tiesnešu un prokuroru neatkarību, galu galā ietekmējot valsts varas līdzsvaru un nodalīšanu. Rezultātā tiesu iestāžu uzticamība kopumā saglabājās diezgan zema, un sabiedrība kopumā norādīja uz vainīgo nesodāmību. Vairākās valstīs tiesu sistēmas reformas atklāj ierobežotas īstenošanas spējas pat tad, ja ir politiskā griba. Izmeklēšanas un tiesu iestāžu efektivitāte, nodrošinot ticamus rezultātus, ir būtiska, lai panāktu turpmāku progresu pievienošanās procesā. **Gruzijas** tiesiskais regulējums par tiesu iestāžu darbību prasa turpmākas reformas un izvairīšanos no negatīviem pasākumiem. **Turcijā** turpinājās ievērojams regress, un joprojām pastāvēja strukturālie trūkumi, jo īpaši saistībā ar tiesu iestāžu neatkarību un kontroles un līdzsvara trūkumu prezidentālajā sistēmā.

Cīņa pret korupciju paplašināšanās procesā iesaistīto valstu valdībām joprojām ir prioritāte. **Korupcija**, tostarp augsta līmeņa korupcija, joprojām ir plaši izplatīta, un bažas joprojām rada publisko un privāto interešu saplūšana. Dažos gadījumos koruptīvā prakse un **oligarhu** ietekme var izraisīt valsts nozagšanas risku. Progress korupcijas efektīvā novēršanā un apkarošanā ir lēns, un ir vajadzīga noturīga sistēmiska pieeja un mērķtiecīga rīcība galvenajās pret korupciju neaizsargātajās nozarēs. Galvenajās nozarēs ir jāuzsāk pretkorupcijas pasākumi vai jāturpina to integrācija, jāveic mērķtiecīgi riska novērtējumi politikas veidošanai un jāievieš efektīvi reformu plāni. Joprojām ir vajadzīga spēcīgāka politiskā griba un skaidri reformu centieni, lai uzlabotu pārredzamību un integritātes kultūru un turpinātu gūt

pārliecinošus rezultātus izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgā notiesāšanā, tostarp augstā līmenī. Ir izstrādātas pretkorupcijas stratēģijas un rīcības plāni, un tie ir jāatjaunina un jāsteno sistemātiski un strukturēti, tostarp izmantojot atbilstošus budžeta resursus un īpašu uzraudzību, lai nodrošinātu to efektīvu īstenošanu. Publiskais iepirkums, politisko partiju finansēšana, publisko finanšu pārvaldība, enerģētika, transports, veselība, ūdensapgāde, infrastruktūra, dabas resursi un izglītība joprojām ir jomas, kuras īpaši pakļautas korupcijas riskam, un tām ir vajadzīgi stingrāki un vērienīgāki pasākumi. Attiecībā uz represijām kopumā zemie rezultāti rada bažas par izmeklēšanas efektivitāti un turpmākiem pasākumiem tiesā.

Visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs **pamattiesības** kopumā ir nostiprinātas un aizsargātas ar tiesību aktiem, bet joprojām ir grūti nodrošināt to efektīvu īstenošanu. Līdz ar valstu pievienošanos Eiropas cilvēktiesību instrumentiem un tiesību aktu saskaņošanu ar ES *acquis* pakāpeniski tiek pabeigts tiesiskais un politiskais regulējums. Tas jo īpaši attiecas uz datu aizsardzības reformām. Tomēr īstenošana joprojām ir lēna, un joprojām pastāv sistēmiskas nepilnības to politikas jomu finansēšanā, kas pieņemtas, lai stiprinātu cilvēktiesību aizsardzību, atstājot daudzas nozares atkarīgas no līdzekļu devējiem. Pamatojoties uz Albānijas, Ziemeļmaķedonijas un Serbijas pieredzi, citu kandidātvalstu pievienošanās Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūrai novērotājas statusā palīdzēs izstrādāt visaptverošu uzraudzības un datu vākšanas sistēmu, kas nodrošinās cilvēktiesību jomas tiesību aktu, politikas un stratēģiju efektīvāku īstenošanu.

Lielākajā daļā reģiona tiesībsarga iestādēm un citām neatkarīgām un regulatīvām struktūrām, piemēram, līdztiesības iestādēm, ir būtiska nozīme, uzraugot valstu rīcību cilvēktiesību ievērošanas, aizsardzības un īstenošanas jomā saskaņā ar to starptautiskajām saistībām. Tomēr to faktiskā neatkarība, resursi un spējas joprojām ir nepietiekamas, tāpat kā turpmākie pasākumi saistībā ar ieteikumiem. Reģiona valstu valdībām ir konsekventi jāievēro visi starptautisko un reģionālo cilvēktiesību uzraudzības struktūru ieteikumi, citstarp par apstākļiem ieslodzījuma vietās un spīdzināšanas un sliktas izturēšanās novēršanu. Tas jo īpaši attiecas uz tādām valstīm kā Ziemeļmaķedonija, Moldova un Serbija, kurās Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komitejas ieteikumi nav sistemātiski ņemti vērā. Pilsoniskā sabiedrība turpina papildināt vai pat aizstāt valdības rīcību, sniedzot pakalpojumus neaizsargātām personām, piemēram, nodrošinot patversmes seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības vai cilvēku tirdzniecības upuriem Albānijā un Serbijā. Rietumbalkānos iepriekšējo gadu ziņojumos paustās bažas un ieteikumi lielā mērā joprojām ir spēkā, un tie ir jārisina steidzamības kārtā. Turcijā cilvēktiesību situācija turpināja pasliktināties un joprojām rada nopietnas bažas, tostarp attiecībā uz dažu Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu neīstenošanu, jo īpaši Kavala lietā.

Vārda brīvība, mediju brīvība un plurālisms ir demokrātiskas sabiedrības galvenie pīlāri, kas jāievēro. Netika panākts tikpat kā nekāds progress vai notika pat regress attiecībā uz iepriekšējo ieteikumu īstenošanu Rietumbalkānu reģionā. Vairākās valstīs mediju vidi raksturo izteikta politiskā polarizācija. Plurālismu, neatkarību un kvalitatīvas profesionālas žurnālistikas attīstību vairākās valstīs apdraud mediju koncentrācija un politiskā ietekme uz medijiem. Žurnālistiem joprojām ir slikti darba apstākļi, kas var novest pie pašcenzūras. Nopietnas bažas joprojām raisa gadījumi, kad visā reģionā pret žurnālistiem tiek vērsti draudi, iebiedēšana un vardarbība, kā arī nievājošas piezīmes no valsts amatpersonu puses. Dažās valstīs tiek pieliktas pūles, lai novērstu šo parādību, taču visām valstīm ir jānodrošina sistemātiski turpmākie pasākumi tiesās saistībā ar visām lietām. Nepietiekama žurnālistu aizsardzība un neefektīvi turpmākie pasākumi saistībā ar lietām var negatīvi ietekmēt mediju brīvības īstenošanu.

Kopumā sabiedrisko raidorganizāciju neatkarību apdraud nepietiekams finansējums un politiskā ietekme. Mediju regulatoru neatkarība ir jāgarantē citstarp ar uz nopelniem balstītu iecelšanu vadības struktūrās. Ja tas tā nav, piemēram, Serbijā, regulatoriem ir jārīkojas objektīvi un pilnībā jāīsteno savas pilnvaras. Jāturpina atbalstīt arī neatkarīgu pašregulējošu struktūru efektīvu darbību. Visām valstīm ir jāpalielina mediju finansējuma pārredzamība. Centieni apkarot Krievijas dezinformāciju ir noveduši pie apraides licenču apturēšanas Moldovā un interneta resursu bloķēšanas Ukrainā. Turcijā turpināja ievērojami pasliktināties situācija attiecībā uz vārda brīvību. Žurnālisti, cilvēktiesību aizstāvji, juristi, rakstnieki, opozīcijas politiķi, studenti un sociālo mediju lietotāji turpināja sistemātiski saskarties ar kriminālapsūdzībām un notiesājošiem spriedumiem.

Lielākajā daļā valstu iestādes ir strādājušas, lai izveidotu tiesisko un institucionālo sistēmu, kuras mērķis ir īstenot saistības **dzimumu līdztiesības jomā un apkarot ar dzimumu saistītu vardarbību**, jo īpaši, transponēt Stambulas konvencijas noteikumus. Konvenciju ir ratificējuši visi paplašināšanās procesā iesaistītie partneri, izņemot Kosovu, kas to neratificēja statusa jautājumu dēļ, un Turcija, kuras galīgo izstāšanos no konvencijas apstiprināja Turcijas Valsts padome. Tomēr ir jāpieliek lielākas pūles, lai dzimumu līdztiesību padarītu par realitāti un nodrošinātu politikas ilgtspēju. Lielākajā daļā reģiona joprojām pastāv ar dzimumu saistīta vardarbība. Visām valstīm ir jāstiprina palīdzība visu veidu vardarbības upuriem. Bažas rada tendence, ka publiskajā diskursā arvien biežāk tiek izmantoti nievājoši apzīmējumi vai naida runa, kas vērsta pret sievietēm politiķēm, žurnālistēm un cilvēktiesību aizstāvēm, jo īpaši Turcijā, Melnkalnē, Serbijā un Ziemeļmaķedonijā. Ir arī naida runas un vardarbības gadījumi pret lesbietēm, gejiem, biseksuāļiem, transpersonām, interseksuāļiem un kvīriem (*LGBTIQ*), kuru pamattiesības vairākās valstīs bieži tiek apstrīdētas.

Tiesību akti un politika attiecībā uz **nediskriminēšanu**, naida noziegumu un naida runas apkarošanu parasti ir spēkā, taču ir jānovērš atlikušās nepilnības un trūkumi tiesību aktos, tostarp attiecībā uz aizliegtu diskriminācijas pamatu. Līdztiesības iestādēm un citām iestādēm, kuru uzdevums ir veicināt vienlīdzīgu attieksmi un īstenot un uzraudzīt nediskriminēšanas politiku, ir jānodrošina pietiekami līdzekļi to pilnvaru īstenošanai, tostarp palīdzības sniegšanai cietušajiem, apsekojumu veikšanai un ziņojumu un ieteikumu publicēšanai.

Lai gan mehānismi **bērnu tiesību** stiprināšanai kopumā ir ieviesti, ir būtiski jāuzlabo iestāžu koordinācija visā reģionā, jo īpaši Kosovā un Ziemeļmaķedonijā, lai nodrošinātu bērnu aizsardzības sistēmu efektivitāti saskaņā ar bērna interesēm. Joprojām ir sarežģīti nodrošināt efektīvu piekļuvi izglītībai bērniem Ukrainā un pārvietotiem Ukrainas bērniem. Ir jāturpina attīstīt bērniem labvēlīgu tiesu sistēmu un jādara pieejami un sistemātiskāk jāizmanto līdzekļi, kas ir alternatīva turēšanai apcietinājumā, bet turēšana apcietinājumā jāizmanto tikai kā pats galējais līdzeklis un uz īsāko piemēroto laikposmu. Nopietnas bažas vēl aizvien rada vardarbība pret bērniem un agrīnas laulības. Vairumā gadījumu trūkst ticamu un salīdzināmu datu, kas sadalīti pēc vecuma un dzimuma, un tie ir būtiski vardarbības pret bērniem novēršanai. Daudzās valstīs, jo īpaši Gruzijā, Moldovā, Ukrainā un Bosnijā un Hercegovinā, bažas rada bez vecāku gādības palikušu bērnu un bērnu, kā arī personu ar invaliditāti aizvien pastāvoša institucionalizācija. Tikai Ziemeļmaķedonija ir panākusi pilnīgu bērnu deinstitucionalizāciju no lielām iestādēm. Lai gan tiek pieliktas pūles, lai stiprinātu mehānismus **personu ar invaliditāti tiesību** īstenošanai, būs vajadzīgi daudz lielāki ieguldījumi, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām, jo īpaši attiecībā uz pāreju uz kopienā balstītu aprūpi, neatkarīgu dzīvi, piekļūstamību un iekļaušanu.

Pie **minoritātēm** piederošu personu tiesības visā reģionā joprojām ir nevienmērīgi aizsargātas. Albānijā, Gruzijā, Moldovā un Ukrainā joprojām ir jāpabeidz tiesiskās sistēmas un īstenošanas mehānismi, savukārt Serbijai un Ziemeļmaķedonijai ir jāīsteno Pamatkonvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību padomdevēju komitejas ieteikumi. **Romi** joprojām ir vismazāk nodrošinātā kopiena un bieži cieš no diskriminācijas, naida motivētiem incidentiem, kā arī piedzīvo sociālo un ekonomisko atstumtību.

Tieslietas, brīvība un drošība

Rietumbalkāni un Turcija joprojām ir noziedzīgu darbību un organizētu noziedzīgu grupējumu karstie punkti Eiropā, kas kalpo kā svarīgs tranzītmehānisms migrantu kontrabandai, cilvēku tirdzniecības upuriem un nelikumīgām precēm, kas ieceļo ES pa dažādiem Balkānu maršrutiem. Šā reģiona noziedznieki un noziedzīgie tīkli būtiski ietekmē arī smagos un organizētos noziegumus citās pasaules daļās, tostarp Latīņamerikā un Dienvidamerikā, kur tiem ir svarīga loma globālajā kokaīna tirdzniecībā, heroīna, kas tiek pārdots uz ES, tranzītā un kur tie veicina cilvēku tirdzniecības upuru, neatbilstīgu migrantu un nelikumīgu preču ieviešanu ES valstīs. Heroīna un sintētisko narkotiku tirdzniecībai izstrādātā kriminālā infrastruktūra tiek izmantota kokaīna nelikumīgai tirdzniecībai pa Balkānu maršrutiem abos virzienos, kā arī uz Melnās jūras ostām.

Organizēti noziedzīgi grupējumi no Moldovas un Gruzijas aktīvi nodarbojas ar migrantu kontrabandu, organizētiem noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, cilvēku tirdzniecību, noziegumiem, kas iespējams tikai kibertelpā, ar bezskaidras naudas norēķiniem saistītu krāpšanu, krāpšanu akcīzes nodokļu jomā, šaujamieroču nelikumīgu tirdzniecību un citiem saistītiem noziegumiem, piemēram, dokumentu viltošanu. Daudzas no šīm grupām ir polikriminālas, kas nozīmē, ka tās tirgo vairāk nekā vienu nelikumīgu preci. Ukraina atrodas krustcelēs nelikumīgu preču kontrabandas ceļā uz ES, un tā ir arī cilvēku tirdzniecības izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts. Neraugoties uz problēmām, kas saistītas ar karu, tostarp samazinātām institucionālām spējām, kas saistītas ar ievērojamiem individuālā aprīkojuma zudumiem un mazāku finansējumu cīņai pret organizēto noziedzību, attiecīgās Ukrainas iestādes ir apliecinājušas ievērojamu noturību un operatīvās spējas.

Kopš 2022. gada februāra Krievijas agresīvais karš pret Ukrainu ir būtiski ietekmējis situāciju ar reģionālo noziedzību, tostarp sadarbību starp spēcīgiem reģionāliem noziedzīgiem grupējumiem, kas lielā mērā ir beigusies. Tomēr ir radušies jauni apstākļi, un reģiona noziedzīgas grupas tos izmanto.

ES un paplašināšanās procesā iesaistīto valstu sadarbība tiesībaizsardzības jomā (tostarp operatīvā līmenī) turpināja attīstīties pozitīvi. Visas Rietumbalkānu valstis ir ratificējušas darbības līgumus ar Eiropolu (izņemot Kosovu, ar kuru ir noslēgta darba vienošanās), un tām ir piekļuve Eiropola drošas informācijas apmaiņas tīkla lietojumprogrammai (*SIENA*). Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija un Serbija ir norīkojušas sadarbības koordinātorus Eiropolā Hāgā. Eiropola un Turcijas sadarbības pamatā ir stratēģisks sadarbības nolīgums, kas izslēdz iespēju apmainīties ar persondatiem, bet veicina sadarbību vairākās jomās. Eiropolā tiek norīkots Turcijas sadarbības koordinātors, un Turcijai ir arī piekļuve *SIENA*. Ukraina, Moldova un Gruzija arī noslēdza operatīvās sadarbības līgumus ar Eiropolu, tām ir piekļuve *SIENA* un atvērti sadarbības biroji Eiropolā. Paplašināšanās procesā iesaistīto valstu līdzdalības līmenis dalībvalstu vadītajā Eiropas daudzdisciplīnu platformā pret noziedzības draudiem (*EMPACT*) kopumā turpināja pieaugt, tomēr bija nevienmērīgs. Turklāt ir vērojama arī pieaugoša tendence, ka paplašināšanās procesā iesaistītās valstis vada vai kopīgi vada operatīvās darbības, kas ir ļoti atzinīgi vērtējama parādība. Visas Rietumbalkānu valstis, kā arī Moldova un Ukraina piedalījās

vairākās vienotās rīcības dienās, kurās tika gūti tūlītēji rezultāti attiecībā uz noziedznieku un korumpētu amatpersonu arestiem, [līdzekļu] izņemšanu un jaunu izmeklēšanu sākšanu.

Narkotiku tirdzniecība paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs joprojām ir ienesīgs noziedzīgais tirgus. Lai gan kaņepju izņemšanas ilgtermiņa tendence Rietumbalkānos samazinās, kokaīna izņemšana (jo īpaši jūras ostās) palielinās, savukārt heroīna izņemšana lielā mērā saglabājas stabila. Izņemot Albāniju, visām Rietumbalkānu valstīm ir vai līdz šim bija valsts narkotiku apkarošanas stratēģija, dažos gadījumos kopā ar rīcības plānu. Informācija par plānu īstenošanu (īstenošanas kvalitāti) nav pieejama, jo lielākajā daļā gadījumu izvērtējums netiek veikts. Turcijas valsts stratēģijas un rīcības plāna termiņš beidzas šogad. Moldova un Gruzija pieņēma gan jaunas stratēģijas, gan rīcības plānus narkotiku apkarošanas jomā, savukārt Ukrainai nav šādas īpašas stratēģijas vai rīcības plāna. Reģionā ir vajadzīgi nopietni centieni, lai izveidotu valsts narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrus (*NDO*) un valstu agrīnās brīdināšanas sistēmas (*NEWS*) attiecībā uz jaunām psihoaktīvām vielām (*NPS*). Tikai Serbijā ir izveidots un darbojas *NDO*, savukārt *NDO* ir ļoti svarīgs narkotiku informācijas sistēmas koordinēšanai un ir priekšnoteikums, lai iesaistītos ES *Reitox* tīklā (Eiropas Narkotiku un narkomānijas informācijas tīkls). Izņemot Serbiju, reģionā nav izveidoti citi oficiāli un/vai operatīvi *NEWS* attiecībā uz *NPS*, un šis jautājums būtu steidzami jārisina. Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs sniedz ilgtermiņa atbalstu vai strādā, pamatojoties uz darba vienošanos vai divpusējiem nolīgumiem ar paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm.

Joprojām tiek īstenots ceļvedis visaptverošai kājnieku ieroču un vieglo ieroču kontrolei Rietumbalkānos līdz 2024. gadam. 2023. gada maijā tika panākta politiska vienošanās par ceļveža turpināšanu pēc 2024. gada ar Dienvidaustrumeiropas un Austrumeiropas informācijas apstrādes centra vieglo un kājnieku ieroču kontrolei (*SEESAC*) atbalstu. Ņemot vērā kājnieku ieroču un vieglo ieroču lielo un pieaugošo skaitu pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma, ES kopā ar Ukrainu jau ir ieviesusi vairākus preventīvus pasākumus, lai novērstu ieroču nelikumīgas tirdzniecības risku, un Ukrainai būtu jāturpina sadarboties ar starptautisko tiesībsardzības kopienu nolūkā novērst šos riskus. Tas ietver atbalstu, ko sniedz Eiropols un Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (*Frontex*), Ukrainas dalību *EMPACT* attiecībā uz šaujammieročiem un Eiropas Savienības padomdevējas misijas darbu Ukrainā.

Lai gan nevienmērīgi, tomēr turpinājās progress attiecībā uz cilvēku tirdzniecības apkarošanu paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs. Ir vajadzīgi pastāvīgi centieni, lai saskaņotu un efektīvi īstenotu attiecīgo ES *acquis*, tostarp preventīvus pasākumus, cietušo agrīnu identificēšanu, aizsardzību un palīdzību cietušajiem, cilvēku tirdzniecības lietu efektīvu izmeklēšanu, vainīgo saukšanu pie atbildības un notiesāšanu.

Lai gan paplašināšanās procesā iesaistīto valstu attiecīgie **rezultāti saistībā ar organizētās noziedzības un korupcijas lietu proaktīvu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un galīgiem notiesājošiem spriedumiem**, jo īpaši augstā līmenī, nevienmērīgi uzlabojas, kopumā tie joprojām ir nepietiekami un prasa neatlaidīgus centienus. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija būtu arvien vairāk jāizmeklē un jāuzsāk kriminālvajāšana par to kā par atsevišķu noziedzīgu nodarījumu. Finanšu izmeklēšanas izmantošana būtu jāpastiprina un jāizmanto sistemātiskāk, lai likvidētu organizētus noziedzīgus grupējumus un izņemtu un konfiscētu noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Jaunākās lietas atkal ir izgaismojušas organizēto noziedzīgo grupējumu iefiltrēšanās risku visos krimināltiesību ķēdes līmeņos. Dažu valstu centieni stiprināt savas operatīvās spējas un izskaust korupciju savās tiesu iestādēs ir jāpārvērs konkrētos rezultātos. Ticamu rezultātu gūšana un konsolidēšana ir būtiska, lai atturētu no noziedzīgām darbībām un atjaunotu iedzīvotāju uzticēšanos tiesībsardzības iestādēm un

tiesu iestādēm. Ukrainā, Moldovā un Gruzijā būtu jāturpina cīņa pret īpašo “likumīgo zagļu” parādību.

Albānijai vēl vairāk jāpastiprina centieni apkarot cilvēku tirdzniecību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, augsta līmeņa korupciju un apkarot kibernoziēdzību (tostarp nosakot kriminālatbildību par seksuālu vardarbību pret bērniem tiešsaistē). Lai gan līdzekļu konfiskācija ir ievērojami palielinājusies, tā joprojām ir ļoti ierobežota salīdzinājumā ar izņemtajām summām (kas tomēr ir samazinājušās). Valstij joprojām nav līdzekļu atguves dienesta. Ievērojami samazinājās arī arestēto narkotiku daudzums. Specializētās struktūras korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanai (*SPAK*) panāca turpmākus rezultātus, un tām būtu jāturpina pilnveidot savus izmeklēšanas rezultātus un notiesājošus spriedumus augsta līmeņa lietās. Nopietnas bažas rada pastāvīgais progressa trūkums cīņā pret organizēto noziedzību Bosnijā un Hercegovinā. Kosova ir guvusi ierobežotus panākumus cīņā pret organizēto noziedzību, un tai būtu jāpastiprina centieni attiecībā uz proaktīvu izmeklēšanu, notiesājošiem spriedumiem un noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, kas joprojām ir ļoti zemā līmenī. Ziemeļmaķedonijā pastāv nopietnas bažas par nepamatotu ārējo ietekmi uz Tieslietu padomes un tiesu iestāžu darbu. Dažas izmaiņas kriminālkodeksā, kas pieņemtas paštrīnātā parlamentārā procedūrā, ietekmē, aptur vai pat izbeidz lielu skaitu augsta līmeņa korupcijas lietu. Iestādēm ir arī jāpastiprina centieni cīņā pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un finanšu noziegumiem. Melnkalne uzrādīja iepriecinošus rezultātus cīņā pret organizēto noziedzību, apcietinot augstākā līmeņa organizēto noziedzīgo grupējumu locekļus un augsta ranga amatpersonas tiesībaizsardzības iestādēs. Tas parāda, cik svarīgi ir konsekventi un publiski apkarot organizētās noziedzības iefiltrēšanos policijā un tiesu iestādēs. Tomēr bažas rada notiesājošu spriedumu trūkums tabakas kontrabandas, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, cilvēku tirdzniecības un kibernoziēdzības jomā, kā arī ļoti zema līdzekļu konfiskācijas līmenis. Lai gan notiesājošo spriedumu skaits par finanšu noziegumiem 2022. gadā palielinājās, to pamatā bija vienīgi iespēja vienoties par soda samazināšanu. Serbijas sasniegumi organizētās noziedzības jomā parāda neviennozīmīgu ainu, proti, pieaug izmeklēšanu un apsūdzību skaits (tostarp par cilvēku kontrabandu), bet samazinās pirmās instances un galīgo notiesājošo spriedumu skaits un ir ļoti zems konfiskācijas gadījumu skaits. Lai gan Turcija palielināja dalību kopīgās operācijās ar ES dalībvalstīm un kaimiņvalstīm, tai ir jāuzlabo cīņa pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un finanšu noziegumiem, tostarp jāpalielina noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācija. Moldova veica vairākas finanšu izmeklēšanas, dažas līdzekļu izņemšanas (un mazākā apjomā — konfiskācijas) un ir guvusi sākotnējus rezultātus attiecībā uz galīgajiem notiesājošiem spriedumiem, kas būtu jākonsolidē. Gruzijā ievērojami palielinājās galīgo notiesājošo spriedumu skaits lietās par “likumīgajiem zagļiem”, un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas lietās tika pasludināti notiesājoši spriedumi. Ukraina ir sākusi gūt sākotnējus rezultātus, taču ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai apkarotu smagus organizētās noziedzības veidus, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un citus finanšu noziegumus.

Lai gan sadarbība **terorisma apkarošanas un radikalizācijas novēršanas** jomā ir svarīga visām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, tā joprojām ir īpaša prioritāte ES sadarbībā ar Rietumbalkāniem. Terorisms un vardarbīgs ekstrēmisms visās to izpausmēs un neatkarīgi no to izcelsmes joprojām rada problēmas un draudus drošībai. Tika ziņots par vardarbīgu ekstrēmistu arestiem un novērstiem uzbrukumiem. ES un Rietumbalkānu tieslietu un iekšlietu ministru forumā, kas notika 2022. gada novembrī, atkārtoti uzsvēra, cik svarīgi ir pastiprināt pasākumus, kas veicami, lai apzinātu un novērstu pieaugošos draudus, ko rada Krievijas agresīvais karš pret Ukrainu. Kopīgais rīcības plāns terorisma apkarošanai Rietumbalkānos joprojām ir galvenais satvars sadarbībai ar reģionu, apvienojot politisko apņemšanos ar atbalstu un regulāru uzraudzību. Reģionā ir panākts progress, Albānijai un

Ziemeļmaķedonijai īstenojot lielāko daļu darbību. Turklāt šīs divas valstis 2022. gada decembrī ministru līmenī parakstīja atjauninātus īstenošanas noteikumus, kas vērsti uz vēl nesasniegtajiem mērķiem. Pārējās Rietumbalkānu valstis 2023. gada pirmajā ceturksnī iesniedza jaunus ziņojumus par rīcības plāna īstenošanu. Arī Melnkalne konstatēja ievērojamu progresu, un tiek apspriesta divpusējā nolīguma atjaunināšana ar Eiropas Komisiju. Kopumā ir jāpieliek lielākas pūles, lai novērstu visu veidu radikalizāciju, tostarp cietumos, veiktu turpmākus pasākumus pēc vardarbīgu ekstrēmistu likumpārkāpēju priekšlaicīgas nosacītas atbrīvošanas no cietumiem un efektīvi vērstos pret teroristisku un ekstrēmistisku saturu tiešsaistē. Kā ziņots Eiropola 2023. gada ziņojumā par terorismu un tā tendencēm, vervēšana joprojām notiek tiešsaistē, pulcējoties neformālās reliģiskās ēkās, kā arī labošanas iestādēs. Serbijā un Albānijā tiek veikta valsts stratēģiju un rīcības plānu pārskatīšana, un tā jau ir pabeigta Bosnijā un Hercegovinā, Kosovā, Ziemeļmaķedonijā un Melnkalnē. Gruzijā, Moldovā un Ukrainā terorisma draudi joprojām ir zemi, un to pretterorisma tiesību akti kopumā atbilst starptautiskajiem standartiem. To stratēģiskajās drošības sistēmās terorisms ir atzīts par apdraudējumu, un ir izveidoti specializēti dienesti. Ir iedibināta operatīvā sadarbība ar Eiropas iestādēm terorisma apkarošanas jomā.

Saskaņošana ar tiesību aktiem par **terorisma finansēšanas apkarošanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu** un to efektīva īstenošana joprojām ir nevienmērīga. Attiecībā uz Ziemeļmaķedoniju ir ziņots par progresu tiesību aktu, stratēģiju un īstenošanas jomā, savukārt Bosnijas un Hercegovinas tiesību akti vēl nav apstiprināti parlamentā, un ir jāapkopo rezultāti attiecībā uz izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un galīgajiem tiesas nolēmumiem. Albānija, uz kuru attiecas *FATF* pārbaude, pēdējo sešu mēnešu laikā ir pievērsusies visiem rīcības plāna jautājumiem. *FATF* 2023. gada jūnijā nolēma ierosināt apmeklējumu uz vietas, pēc kura Albānija 2023. gada oktobrī tika svītrotā no “pelēkā saraksta”. Tomēr *FATF* turpinās uzraudzību, lai pārbaudītu, vai kāda Albānijas brīvprātīga nodokļu saistību izpildes programma (tostarp iespējamās kriminālās amnestijas), ja tāda būtu, atbilst *FATF* principiem un paraugpraksi. Lai no *FATF* “pelēkā saraksta” svītrotu Turciju, tās tiesiskais regulējums būtu jāsaskaņo ar *FATF* rīcības plāna punktiem. Ukrainā, Moldovā un Gruzijā ir spēkā tiesību akti, kas paredz kriminālatbildību par terorisma finansēšanu, taču dažas jomas vēl ir jāsaskaņo ar *MONEYVAL* ieteikumiem un attiecīgajiem ES tiesību aktiem.

Seši Rietumbalkānu partneri arvien vairāk apzinās, cik svarīga ir stabila sistēma, lai risinātu kritiskās infrastruktūras aizsardzības jautājumus. Kosova, Melnkalne un Serbija ir izstrādājušas atbilstīgus tiesību aktus šajā jomā, savukārt Bosnijā un Hercegovinā šādi tiesību akti pastāv tikai daļēji.

Lielākā daļa Rietumbalkānu partneru ir repatriējuši **ārvalstu kaujiniekus teroristus** un viņu ģimenes locekļus no Sīrijas ziemeļaustrumiem. Bosnija un Hercegovina ir paudusi vēlmi repatriēt visus ārvalstu kaujiniekus teroristus. Lai gan ir spēkā tiesību normas par kriminālvajāšanu pēc viņu atgriešanās, efektīva kriminālvajāšana visā reģionā notikusi nevienmērīgi. Bosnija un Hercegovina uzsāka kriminālvajāšanu pret septiņiem ārvalstu kaujiniekiem teroristiem, kuri bija atgriezušies, savukārt sešām viņus pavadošajām sievietēm tika piespriests nosacīts sods. Albānija izmeklē deviņas lietas attiecībā uz valstspiederīgajiem, kuri joprojām atrodas Sīrijas ziemeļaustrumos, un līdz šim nav izvirzīta apsūdzība vai uzsākta kriminālvajāšana pret 37 sievietēm un bērniem. Melnkalne ir veikusi kriminālvajāšanu pret vienu valstspiederīgo, kurš atgriezās no 2014. gadā uzsāktā Krievijas iebrukuma Ukrainā. Šos spriedumus raksturo maigi sodi, kas rada bažas. Attiecībā uz izceļošanu, lai piedalītos Krievijas karā pret Ukrainu, izņemot Albāniju, kas ziņoja par vienu savu valstspiederīgo, kurš ir izceļojis, lai cīnītos Ukrainā, neviena no pārējām Rietumbalkānu valstīm neziņoja, ka to pilsoņi pēdējā laikā būtu devušies uz ārvalstu kaujas laukiem. Tomēr atklātie avoti ziņoja par došanos no šī reģiona uz Ukrainu.

Nemot vērā pastāvīgos draudus no dažādiem teroristu grupējumiem, Turcija turpināja uzskatīt cīņu pret PKK [Kurdistānas Strādnieku partija] un “Gülen” kustības likvidēšanu par prioritāti. PKK joprojām ir iekļauta ES sarakstā, kurā uzskaitītas personas, grupas un organizācijas, kas iesaistītas terorisma aktos. Turcija ir arī turpinājusi aktīvu sadarbību terorisma apkarošanas jomā ar starptautisko sabiedrību kā globālās koalīcijas pret *Da'esh*, Globālā terorisma apkarošanas foruma un Eiropas Padomes Ekspertu komitejas terorisma jautājumos locekle. Būdamā koalīcijas pret *Da'esh* ārvalstu kaujinieku teroristu darba grupas līdzpriekšsēdētāja, Turcija arī nodrošināja piekļuvi savai gaisa telpai un objektiem koalīcijas pretterorisma operācijām Irākā un Sīrijā. Tomēr Turcija iestādēm būtu jānodrošina, ka valsts pretterorisma tiesību akti un to piemērošana atbilst tiesiskuma principam un ievēro pamattiesības un pamatbrīvības. Turcijai būtu jāaskaņo pretterorisma tiesību akti ar ES standartiem un jāievēro Venēcijas komisijas atzinums par Likumu par masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanu.

Hibrīddraudi

Hibrīddraudi, tostarp dezinformācija, ārvalstu īstenota informācijas manipulācija un iejaukšanās (*FIMI*) un kiberuzbrukumi, jo īpaši pret kritisko infrastruktūru, paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm joprojām ir politiska un drošības problēma. Pēc straujā pieauguma pagājušajā gadā pēc Krievijas agresīvā kara pret Ukrainu šie draudi joprojām rada ievērojamu risku gan ES, gan paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm. Reaģējot uz neseno kandidātvalsts statusa piešķiršanu Ukrainai un Moldovai un Gruzijas Eiropas perspektīvu, dažādi apdraudētāji, jo īpaši Krievijas sponsorētie apdraudētāji, turpina apšaubīt ES uzticamību un grauj sabiedrības uzticēšanos demokrātiskām iestādēm. Šie apdraudētāji ir turpinājuši iesaistīties manipulācijās ar informāciju un iejaukšanos tieši vai ar pilnvaroto personu starpniecību, bieži vien sinhronizējot savu darbību ar tīšiem traucējumiem dažādās nozarēs un izmantojot ievainojamību.

Kopš pagājušā gada dezinformācija un *FIMI* ir ievērojami palielinājušās. Attīstoties Krievijas pilna mēroga iebrukumam Ukrainā, notika arī dažādu Kremļa vēstījumu izplatīšana paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, kuriem bija atšķirīgi rezultāti. Tie ir īpaši efektīvi Serbijā, kur daļa vietējo mediju un daži galvenie politiskie spēki izplata prokrieviskus vēstījumus, tostarp visā Rietumbalkānu reģionā. Neraugoties uz ievērojamiem centieniem, noturība pret šiem draudiem joprojām ir vāja, jo ir slikta medijpratība, zema uzticēšanās iestādēm, ierobežota neatkarīgā un profesionālā žurnālistika un mediju brīvība. Līdzīgi, ņemot vērā lēmumu atzīt Eiropas perspektīvu Ukrainai, Moldovai un Gruzijai, kā arī piešķirt kandidātvalsts statusu Moldovai un Ukrainai, šīs trīs valstis ir bijušas mērķis jaunam *FIMI* kampaņu vilnim, kuru nolūks galvenokārt bija diskreditēt centienus pievienoties ES un vainot Rietumus par pašreizējo situāciju reģionā. Gruzijā īpaši dezinformācijas vēstījumi centās pārliecināt, ka Rietumi cenšas atvērt “otro fronti” pret Krieviju no Gruzijas. Būtu nepieciešama to aktīvāka atspēkošana no iestāžu puses.

Kiberdrošība un kiberneturība joprojām ir **galvenā prioritāte** visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs. Dažas valstis gada laikā ziņoja par kiberuzbrukumiem, kas lielā mērā ietekmē valsts pārvaldi un sabiedriskos pakalpojumus. Progress saskaņošanā ar ES *acquis* kiberdrošības jomā tika novērots Albānijā, Ziemeļmaķedonijā, Melnkalnē, Ukrainā un Moldovā. 2023. gada jūnijā Briselē notika augsta līmeņa kiberdrošības konference “Ceļā uz noturīgu kibertelpu Rietumbalkānos”. 2022. gada septembrī fiziskā formātā notika otrais ES un Ukrainas kiberdrošības dialogs.

Pārskata periodā notika **vēlēšanas** Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Kosovā, Moldovā, Melnkalnē un Turcijā. Nākamajā periodā vēlēšanas tiks organizētas Ziemeļmaķedonijā,

Ukrainā, Moldovā un Gruzijā. Ir vajadzīgi turpmāki pasākumi, lai novērstu jebkādas trešo valstu un nevalstisko apdraudētāju iejaukšanās mēģinājumus.

Visās valstīs, izņemot Ukrainu, pieauga arī **ārvalstu tiešie ieguldījumi**. Joprojām trūkst stabilas sistēmas ārvalstu tiešo ieguldījumu kontrolei saskaņā ar ES ĀTI izvērtēšanas regulu lielākajā daļā paplašināšanās procesā iesaistīto valstu, izņemot Moldovu, kurā sistēma ir ieviesta.

Migrācija

Krievijas agresīvais karš pret **Ukrainu** ir izraisījis Ukrainas bēgļu skaita pieaugumu, un tādas valstis kā Moldova, kā arī Melnkalne, Serbija, Albānija un Ziemeļmaķedonija ir bijušas nozīmīgas uzņēmējvalstis.

Neatbilstīga migrācija joprojām ir būtiska problēma gan Rietumbalkānos, gan Turcijā, jo īpaši cīņa pret migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību. Saskaņā ar Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (*Frontex*) datiem 2022. gadā kopējais neatbilstīgās robežu šķērsošanas gadījumu skaits pie ES ārējām robežām no Rietumbalkāniem bija aptuveni 144 100. To skaits ir pieaudzis par 134 % salīdzinājumā ar 2021. gadu (61 600). Tomēr no gada sākuma līdz 2023. gada 31. jūlijam kopējais neatbilstīgo ieceļotāju skaits no Rietumbalkāniem ES samazinājās salīdzinājumā ar to pašu periodu 2022. gadā. 2023. gada pirmajos septiņos mēnešos Rietumbalkānu maršrutā tika konstatēti aptuveni 52 200 nelikumīgas robežšķērsošanas gadījumu, kas ir par 26 % mazāk nekā tajā pašā periodā iepriekšējā gadā. 2022. gadā un 2023. gada pirmajos septiņos mēnešos galvenokārt ieceļoja Sīrijas, Afganistānas un Turcijas valstspiederīgie.

Galvenie faktori, kas rada lielo skaitu cilvēku, kuri ar gaisa transportu ierodas no Turcijas un Serbijas, ir šādi: i) bezvīzu režīms; ii) īsais laiks, kas nepieciešams reģiona šķērsošanai, t. i., vidēji astoņas dienas 2022. gadā salīdzinājumā ar 53 dienām 2021. gadā saskaņā ar Starptautiskās Migrācijas organizācijas (*IOM*) datiem; iii) salīdzinoši zemās cenas, ko piedāvā kontrabandas tīkli reģiona šķērsošanai; un iv) lielākas grūtības iekļūt ES pa citiem maršrutiem (piem., no Vidusjūras rietumiem).

Eiropas Komisijas politikas mērķis ir atbalstīt Rietumbalkānu valstis kā potenciālās nākamās ES dalībvalstis, kas saskaras ar migrācijas spiedienu reģionā. Saskaņā ar ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem šis atbalsts ir vispusīgi vērsts uz robežu pārvaldības, patvēruma procedūras un uzņemšanas spēju uzlabošanu, migrantu kontrabandas apkarošanu, sadarbības palielināšanu atpakaļuzņemšanas jomā un neatbilstīgu migrantu, kuriem nav tiesību uzturēties, atgriešanu viņu izcelsmes valstī, patvēruma un aizsardzības sistēmu un uzņemšanas spēju uzlabošanu, kā arī vīzu politikas saskaņošanu. Saskaņā ar *Frontex* sniegto informāciju 2022. gadā ES dalībvalstis Rietumbalkānos atgriezā 5962 trešo valstu valstspiederīgos, kas ir par 22 % vairāk nekā 2021. gadā. Albānija bija galvenā atgriešanas galamērķa valsts, kam sekoja Serbija un Ziemeļmaķedonija. Turklāt saskaņā ar *IOM* datiem līdz 2023. gada 8. jūnijam reģiona uzņemšanas centros bija aptuveni 3657 migranti un bēgļi un aptuveni 700 — ārpus uzņemšanas centriem. Salīdzinājumam — kopējā uzņemšanas kapacitāte bija aptuveni 12 172 vietu. Rietumbalkāni piedalās reģionālajā Kontrabandas apkarošanas operatīvajā partnerībā, kas tika uzsākta 2022. gada novembrī, lai atbalstītu tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbību cīņā pret noziedzīgiem kontrabandas tīkliem un palielinātu robežu pārvaldības spējas.

Līdz 2023. gada septembrim no Turcijas ES (tostarp Grieķijā, Itālijā un Bulgārijā) ieradās 22 421 neatbilstīgs migrants salīdzinājumā ar 22 821 ieceļotāju tajā pašā laikposmā 2022. gadā. Ieceļotāju skaits Grieķijā palielinājās par 123 %, savukārt jūras maršruts uz

Itāliju būtiski samazinājās (par 55 %). Ieceļotāju, kas izmanto Zaļo līniju, skaits Kiprā ievērojami samazinājās — par 42 %.

2016. gada ES un Turcijas paziņojums joprojām bija galvenais satvars sadarbībai migrācijas jomā un turpināja sniegt rezultātus, neraugoties uz pastāvīgām problēmām paziņojuma īstenošanā. Turcijai joprojām bija svarīga loma migrācijas jautājuma risināšanā Vidusjūras austrumdaļas maršrutā. Turcija turpināja milzīgos centienus uzņemt 3,6 miljonus bēgļu no Sīrijas un citām valstīm, un ES saglabāja savu būtisko atbalstu. ES Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijā bija mobilizējis 6 miljardus EUR, no kuriem 5,1 miljards EUR tika izmaksāts 2023. gada septembrī. Pēc pagaidu finansējuma 535 miljonu EUR apmērā 2020. gadā Komisija turpināja īstenot Padomes pieprasīto 3 miljardu EUR paketi.

Vīzu režīma liberalizācija joprojām ir spēcīgs rīks, ar ko sekmēt tiešus personiskus kontaktus un atbalstīt reformas Rietumbalkānos, kā arī Ukrainā, Moldovā un Gruzijā tiesiskuma, drošības un pamatbrīvību jomā. Kā apstiprināts 2023. gada ziņojumā saskaņā ar vīzu režīma atcelšanas apturēšanas mehānismu¹, Albānijai, Bosnijai un Hercegovinai, Melnkalnei, Ziemeļmaķedonijai², Serbijai, Gruzijai, Moldovai un Ukrainai ir vēl labāk jāsaprot sava vīzu politika ar ES sarakstiem, kur uzskaitītas trešās valstis, kuru valstspiederīgajiem ir vajadzīga vīza; jo īpaši tās trešās valstis, kas Eiropas Savienībai rada neatbilstīgas migrācijas vai drošības riskus. Vīzu politikas saskaņošana ar ES joprojām ir ļoti svarīga, lai labi darbotos šo partnervalstu bezvīzu režīmi ar ES. Turcija nav panākusi nekādu progresu attiecībā uz joprojām atvērto vīzu režīma liberalizācijas ceļveža kritēriju izpildi pārskata periodā.

Valsts pārvaldes reforma

Valsts pārvaldes un tiesiskā regulējuma kvalitātei ir izšķiroša nozīme ES **ilgtermiņa konkurētspējā**³. Daudzus gadus Eiropas Komisija ir sistemātiski vadījusi un atbalstījusi potenciālās ES dalībvalstis attiecībā uz to, kā veidot stabilu un labi funkcionējošu valsts pārvaldi, pamatojoties uz pieciem labas *politikas veidošanas, civildienesta pārvaldības, efektīvas valsts organizācijas* un skaidras *pārskatatbildības* principiem, netraucētu un uz iedzīvotājiem orientētu *pakalpojumu sniegšanu* un pareizu *publisko finanšu pārvaldību*. Lai gan paplašināšanās procesā iesaistītās valstis aktīvi iesaistās atbalsta saņemšanā, lielākajā daļā valstu joprojām trūkst vajadzīgās politiskās apņemšanās un vadības, nolūkā risināt sensitīvākas reformas, kas mazinātu galvenokārt klientisma kultūru un veidotu stabilākas un profesionālākas struktūras un sistēmas. Šobrīd lielākajai daļai reformu ir vairāk kosmētisks raksturs, nevis tās ir reformas pēc būtības. Ja valstis nesāks mainīt dominējošo administratīvo kultūru, to valsts pārvaldes iestādēm arī turpmāk būs grūti piesaistīt un noturēt talantus, lai koordinētu un īstenotu politiku, pakalpojumus un ieguldījumus, kas vajadzīgi, lai veidotu ilgtermiņa labklājību un sabiedrības labbūtību.

Kopumā paplašināšanās procesā iesaistītās valstis labākajā gadījumā ir **mēreni sagatavotas** savas valsts pārvaldes kvalitātes ziņā. Pārskata periodā reformu progress kopumā bija ļoti ierobežots. Joprojām ir spēkā lielākā daļa iepriekšējā(-o) gada(-u) ieteikumu. Tipisks modelis ir tāds, ka oficiālais juridiskais un institucionālais pamats profesionālai administrācijai vismaz daļēji ir ieviests, bet netiek sistemātiski piemērots. Lielākajā daļā valstu ir **valsts pārvaldes reformu stratēģijas** (izņemot Turciju) vai tās tiek atjauninātas. Tomēr to

¹ [COM\(2023\) 730 final](#).

² Ziemeļmaķedonija gandrīz pilnībā ir saskaņojusi savu vīzu politiku ar ES sarakstiem; tikai vienai valstij (Turcijai), kuras pilsoņiem ir vajadzīga vīza, lai ieceļotu ES, ir bezvīzu režīma nolīgums ar Ziemeļmaķedoniju.

³ [COM\(2023\) 168 final](#), [COM\(2023\) 667 final](#).

īstenošana ir nevienmērīga un bieži vien nerada ilgtspējīgas reformas vai ilgstoši neietekmē labākas valsts pārvaldes veidošanu.

Ukrainai ir progresa elementi, bet problēmas joprojām pastāv arī kara apstākļu dēļ. Gruzija un Moldova pēc valsts pārvaldes reformas un saistīto rīcības plānu pieņemšanas ir panākušas zināmu progresu valsts pārvaldes iestāžu stiprināšanā.

Valsts pārvaldes reformu pamatā joprojām ir **laba politikas koordinācija un attīstība**. Paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm ir sistemātiski jāatbalsta politika un tiesību akti ar datiem un pierādījumiem, jāizstrādā tiesību akti un politika iekļaujošā konsultatīvā veidā un jānovērtē to iespējamā ietekme. Laba plānošana un pienācīgs politikas programmas process veicinātu uzticēšanos, noturību un paredzamāku normatīvo vidi iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

Attiecībā uz cilvēkresursiem un civildienesta pārvaldību lielākajai daļai valstu joprojām ir grūtības izstrādāt un sistemātiski īstenot pārredzamu, saskaņotu un taisnīgu algu sistēmu, kā arī uz nopelniem balstītu darbā pieņemšanas, paaugstināšanas un atlaišanas sistēmu. Šīs reformas ir vajadzīgas, lai piesaistītu un saglabātu motivētu un kvalificētu personālu un izveidotu profesionālu un labi funkcionējošu civildienestu. Tomēr šādu reformu pārvaldība parasti ir ļoti jutīga. Lai panāktu progresu, izšķiroša nozīme ir dažādu ieinteresēto personu interešu un bažu izpratnei un plaša atbalsta starpniecībai.

Efektīvu valsts organizāciju un pārskatatbildību joprojām kavē progresa trūkums attiecībā uz **valsts struktūru racionalizēšanu** un skaidras pārskatatbildības ieviešanu starp ministrijām un pakārtotajām struktūrām (Bosnijā un Hercegovinā, Albānijā, Kosovā, Ziemeļmaķedonijā, Serbijā un Moldovā). **Administratīvo tiesu spējas** un nolēmumu kvalitāte nav pietiekama, lai nodrošinātu personu tiesības uz administratīvo tiesu (Serbijā, Ziemeļmaķedonijā, Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā un Moldovā). **Pārraudzības struktūru** kvalitāte atšķiras, un ieteikumi netiek sistemātiski uzraudzīti, tādējādi ierobežojot efektīvu līdzsvara un atsvara sistēmu un sistēmiskas uzlabošanas iespējas. Lai uzlabotu **daudzlīmeņu pārvaldību**, ir vajadzīga labāka sadarbība un koordinācija starp valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm, nodrošinot pakalpojumu kvalitāti visos līmeņos un saskaņojot administratīvos pienākumus ar resursiem un spējām. Ņemot vērā to, cik svarīgi ir nodrošināt pienācīgu līdzsvaru starp centrālo, reģionālo un vietējo valdību, kā arī noteikumu, procedūru un standartu saskaņotu piemērošanu visos valsts pārvaldes līmeņos, visās valstīs ir jāpieliek lielākas pūles.

Digitālo administratīvo pakalpojumu sniegšana joprojām ir visprogresīvākā valsts pārvaldes reformu programmas joma, jo īpaši Albānijā, Serbijā un Ukrainā. Lai gan citām valstīm tās vēl ir jāpanāk, visām valstīm ir jāturpina nodrošināt, ka sabiedriskie pakalpojumi ir vienlīdz pieejami cilvēkiem, kuriem nav pietiekamu digitālo tehnoloģiju vai prasmju. Ir arī iespējams vēl vairāk racionalizēt administratīvos procesus un samazināt regulatīvo slogu sabiedrībai un uzņēmumiem.

Publisko finanšu pārvaldības sistēmas efektivitātes un integritātes trūkums mazina uzticēšanos un ietekmē gan **publisko ieņēmumu veidošanu**, gan **izdevumu pārvaldību** lielākajā daļā paplašināšanās valstu. **Budžeta pārredzamība un publisko izdevumu efektivitāte** ir būtiski jautājumi, jo īpaši laikā, kad palielinās fiskālie ierobežojumi. **Publiskā iepirkuma** sistēmās joprojām ir pārāk daudz nepilnību, lai nodrošinātu nodokļu maksātāju naudas efektīvu sadali. **Vadības pārskatatbildības** kultūra un **iekšējās un ārējās revīzijas** nodrošinātu valsts finanšu ilgtspēju, bet tā vēl nav norma. **Aktīvu un ieguldījumu pārvaldības** kvalitāte ir krietni jāuzlabo, lai paplašināšanās procesā iesaistītās valstis varētu novērst atšķirības ar ES dalībvalstīm infrastruktūras jomā un gūt labumu no turpmākās dalības ES, tostarp ieguldījumu finansējuma.

Pilsoniskā sabiedrība

Brīva un spēcīga pilsoniskā sabiedrība ir jebkuras demokrātiskas sistēmas būtiska sastāvdaļa. Paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs ir aktīva un dinamiska pilsoniskā sabiedrība, kas uzrauga valdības rīcību un veicina politikas veidošanu. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas arī turpmāk sniedz pakalpojumus, jo īpaši palīdz neaizsargātām personām un piedalās humānās palīdzības sniegšanā saistībā ar Krievijas agresīvo karu pret Ukrainu.

Biedrošanās un pulcēšanās brīvība ir nostiprināta tiesiskajā regulējumā un parasti tiek izmantota. Tomēr joprojām ir vajadzīgas reformas, lai pilnībā piemērotu starptautiskos standartus, un īstenošanai jābūt daudz konsekvēntākai. Pilsoniskā sabiedrība saskārās ar pastāvīgu spiedienu, un tās iespējas brīvi darboties turpināja sarukt, jo tika piemēroti ierobežojumi tās un cilvēktiesību aizstāvju aktivitātēm. Stratēģisko tiesvedību pret sabiedrības līdzdalību (*SLAPP*), tostarp tiesvedību, ko īsteno valsts amatpersonas, izmantošana Serbijā un Bosnijā un Hercegovinā satraucoši pieaug, un tā ir vērojama arī citās valstīs, piemēram, Albānijā. Tāpat ir būtiski, lai drošības pasākumi netiktu izmantoti ļaunprātīgi, piem., lai tos neinstrumentalizētu, vērstos pret politiskajiem oponentiem vai kritiķiem, izmantojot pretterorisma tiesību aktus Turcijā, brīvu piekļuvi informācijai Melnkalnē un vēl neatceltus pārmērīgas kontroles un ziņošanas noteikumus par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu Kosovā. Tomēr satraucošākās tendences ir saistītas ar “ārvalstu aģentu likumu” izstrādi, kas noved pie pilsoniskās sabiedrības organizāciju stigmatizācijas un apspiešanas. Tādi likumi tika ierosināti Bosnijas un Hercegovinas *Serbu Republikas* vienībā un Gruzijā (taču Gruzijā vēlāk likums tika atsaukts starptautiskā un vietējā spiediena dēļ).

Ir jāpanāk ievērojams progress, piemēram, Gruzijā, Serbijā, Melnkalnē, Bosnijā un Hercegovinā un Kosovā, lai uzlabotu publiskā finansējuma pieejamību un pārredzamību, kas būtu jāsadala, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem. Lai gan Moldovā tika uzlabots filantropijas un ziedojumu tiesiskais regulējums, Albānijā un Melnkalnē joprojām nav pieņemti tiesību akti par brīvprātīgo darbu. Ir jāuzlabo pilsoniskās sabiedrības organizāciju reģistrācijas procesi, tostarp Albānijā, Ziemeļmaķedonijā un Melnkalnē.

Neraugoties uz to, ka ir izstrādāta politika, lai stiprinātu pilsoniskajai sabiedrībai labvēlīgu vidi vai valdības sadarbību ar pilsonisko sabiedrību Albānijā, Kosovā, Ziemeļmaķedonijā un Ukrainā, to īstenošana ir nepietiekama un bieži vien ir atkarīga no līdzekļu devēju finansējuma. Politikas veidošanā lielākā daļa valstu atzīst pilsoniskās sabiedrības vērtīgo ieguldījumu. Ir arī mehānismi atklātai sabiedriskai apspriešanai, taču ir jāuzlabo to piemērošana. Ilgstoši nepilnības ir vērojamas institucionalizētajos mehānismos, kas nodrošina pilsoniskās sabiedrības un valdības sadarbību. Ir svarīgi, lai valdības garantētu apstākļus pilsoniskās sabiedrības organizāciju jēgpilnai un iekļaujošai līdzdalībai politikas veidošanā.

Ekonomika

Pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gada februārī 10 paplašināšanās procesā iesaistītās valstis saskārās ar būtiskām ekonomiskām un sociālām problēmām. Ukrainā 2022. gadā IKP samazinājās par 29,1 %, jo visu valsti būtiski ietekmēja Krievijas agresīvais karš, kas radīja ievērojamu spiedienu uz makroekonomisko stabilitāti. Rietumbalkānu reģiona IKP pieaugums 2022. gadā palēninājās līdz 3,2 % salīdzinājumā ar 7,7 %, kad notika atgūšanās no Covid-19 izraisītās recesijas 2021. gadā. Tomēr lejupslīdes apmērs dažādās valstīs atšķīrās, reālā IKP pieaugumam samazinoties līdz 6,1 % Melnkalnē, 5,6 % Turcijā, 4,8 % Albānijā, 4 % Bosnijā un Hercegovinā, 3,5 % Kosovā, 2,3 % Serbijā un 2,1 % Ziemeļmaķedonijā. Moldovā IKP strauji samazinājās par 5,9 %, savukārt Gruzijā IKP turpināja pieaugt divciparu līmenī (10,1 %). Ekonomiskās izaugsmes atšķirības valstīs

galvenokārt noteica Krievijas kara Ukrainā tiešās un netiešās sekas, t. sk. tā ietekme uz tirdzniecības saitēm, enerģiju, pārtikas cenām un migrāciju. Ekonomikas perspektīvas 10 valstīs joprojām ir saistītas ar lielu nenoteiktību par kara turpmāko ietekmi uz izaugsmi, nodarbinātību un sociālo kohēziju.

2022. gadā valstis pieņēma **fiskālos pasākumus**, lai mazinātu kara un augošo enerģijas un pārtikas cenu ekonomisko ietekmi. Tā kā enerģijas cenas ir ievērojami samazinājušās no to augstākā līmeņa, pasākumi tagad būtu pakāpeniski jāatceļ, vienlaikus nodrošinot, ka tiek saglabāta fiskālā konsolidācija un sociālā aizsardzība ir vērsta uz tiem, kam tā ir vajadzīga. Pēc ievērojama paātrinājuma inflācija Rietumbalkānos, Moldovā un Gruzijā sāka palēnināties no tās augstākā līmeņa 2022. gada rudenī. Arī Turcijā 2023. gada 1. pusgadā inflācija samazinājās, bet tad globālais cenu spiediens apvienojumā ar neortodoksālo monetāro politiku izraisīja lielu liras vērtības kritumu un inflācijas kāpumu divu desmitgažu līmenī (2022. gada oktobrī — vairāk nekā 85 %). Ukrainā piegādes ķēžu pārrāvumi, augstākas ražošanas izmaksas un naudas drukāšana, ko Valsts banka veica kara finansēšanai, izraisīja spēcīgu inflācijas kāpumu, kas 2022. gada beigās sasniedza 26,6 % maksimumu, pēc tam inflācija sāka mazināties.

Rietumbalkānu un Turcijas **darba tirgiem** joprojām ir raksturīga vispārēja zema aktivitāte (īpaši sieviešu un jauniešu vidū), augsts nodarbinātības līmenis un kvalificētu darba ņēmēju intelektuālā darbaspēka emigrācija. Joprojām pastāv strukturāla prasmju neatbilstība, ko izraisa nepietiekami ieguldījumi cilvēkkapitālā un vājas izglītības sistēmas. Tam nepieciešama aktīvāka darba tirgus politika, pastiprināts divpusējais un trīspusējais sociālais dialogs un ieguldījumi prasmju pilnveidē un pārkvalifikācijā. Šajā kontekstā Rietumbalkānu partneri 2021. gadā apņēmās izveidot garantijas jauniešiem shēmas saskaņā ar ES modeli. No 2023. gada vidus lielākā daļa no tiem bija izveidojuši starpministriju ekspertu grupas, lai izstrādātu īstenošanas plānus. Trīs jau bija pieņēmuši savus plānus, un 2023. gadā daži jau sāka izmēģinājuma programmu. Moldovas un Gruzijas darba tirgi 2022. gadā darbojās salīdzinoši labi, gūstot labumu no kvalificētu bēgļu ierašanās, kuri bēga no Krievijas kara pret Ukrainu un mobilizācijas Krievijā, lai gan joprojām pastāv strukturālas nepilnības. Tomēr augsts neoficiālās nodarbinātības līmenis joprojām ir galvenais jautājums visās partnervalstīs. Ukrainā bēgļu plūsmas un iekšējā pārvietošana kopā ar milzīgo kapitāla iznīcināšanu dramatiski ietekmēja darba tirgu, ko jau raksturoja salīdzinoši zems aktivitātes līmenis un intelektuālā darbaspēka emigrācija. Būs jāpieliek lielas pūles, lai pēc kara beigām atjaunotu funkcionējošu darba tirgu un novērstu prasmju trūkumu. Šajā ziņā izšķiroša nozīme būs sociālā dialoga stiprināšanai, tostarp sociālo partneru spēju veidošanai.

Arvien svarīgāk ir tas, lai visas 10 paplašināšanās procesā iesaistītās valstis paātrinātu **strukturālās reformas**, lai vidējā termiņā nodrošinātu ilgtspējīgu atveseļošanos un gūtu panākumus, izpildot abus ekonomiskos kritērijus dalībai ES — nodrošināt funkcionējošu tirgus ekonomiku un pierādīt spēju izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku ietekmi ES.

Runājot par **funkcionējošu tirgus ekonomiku**, pašlaik nevar uzskatīt, ka kādai no Rietumbalkānu valstīm ir pilnībā funkcionējoša tirgus ekonomika, un, neraugoties uz progresu dažās valstīs, atbilstības līmenis atšķiras. Lai gan Bosnija un Hercegovina joprojām ir agrīnā sagatavošanās posmā un pēdējā gada laikā nav panākts progress, lielākā daļa pārējo partneru panāca zināmu vai labu progresu funkcionējošas tirgus ekonomikas veidošanā un sasniedza mērenu vai labu sagatavotības līmeni. Turcijas tirgus ekonomika ir labi pavadījusies uz priekšu, bet joprojām pastāv nopietnas bažas par tās darbību, jo tā atslābina galvenos elementus, piemēram, monetārās politikas īstenošanu un institucionālo un regulatīvo vidi. Kopš vēlēšanām ir veikti pasākumi, lai mazinātu dažas no šīm bažām. Moldova un Ukraina ir agrīnā posmā/dažādā sagatavotības līmenī, savukārt Gruzija ir mēreni

sagatavota. Attiecībā uz to spēju tikt galā ar konkurences spiedienu un tirgus spēkiem, tikai Turcijai ir labs sagatavotības līmenis. Serbija, Melnkalne un Ziemeļmaķedonija ir mēreni sagatavotas, Albānijai un Gruzijai ir zināms sagatavotības līmenis, Bosnija un Hercegovina un Moldova ir agrīnā posmā/ir zināmā sagatavotības līmenī, savukārt Kosova un Ukraina ir agrīnā posmā.

Kopīgi saskaņoto politikas norāžu īstenošanas līmenis turpināja pasliktināties visā Rietumbalkānu reģionā un Turcijā: tas pazeminājās no 50,8 % 2020. gadā līdz 42,9 % 2021. gadā un līdz 40,8 % 2022. gadā. Politikas norāžu īstenošana ir būtiska, lai valstis varētu vēl vairāk saskaņot savu ekonomiku ar ES un sagatavoties to turpmākai dalībai Eiropas Savienības ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas un uzraudzības sistēmā. Ir jāuzlabo fiskālā ilgtspēja, jāveicina cilvēkkapitāla attīstība un jāveido noturība pret turpmākiem satricinājumiem. Būtu jāturpina centieni veicināt digitālo un zaļo pārkārtošanos, uzlabot uzņēmējdarbības vidi un padziļināt reģionālo ekonomisko integrāciju, pamatojoties uz ES standartiem, lai piesaistītu investīcijas un veicinātu ekonomikas izaugsmi.

2. pielikums. Ekonomikas un investīciju plāna Rietumbalkāniem īstenošana

Sekmīgi tiek īstenots 2020. gada 6. oktobrī pieņemtais ekonomikas un investīciju plāns (EIP) Rietumbalkāniem⁴. Plāna mērķis ir ciešāka integrācija un sociālekonomisko atšķirību mazināšana starp reģionu un ES, palīdzot reģionam zaļajā un digitālajā pārkārtošanās un tuvinot Rietumbalkānus ES vienotajam tirgum. Plāns tiek īstenots, izmantojot ES dotāciju paketi 9 miljardu EUR apmērā un Rietumbalkānu garantiju mehānismu, ar ko paredzēts piesaistīt investīcijas līdz pat 20 miljardu EUR apmērā.

Paredzams, ka šo investīciju ietekmi uz reģiona ekonomiku pastiprinās konkrēti sasniegumi kopējā reģionālā tirgus un ekonomikas reformu programmu īstenošanā, kā arī pastāvīgais progress tiesiskuma, publisko finanšu pārvaldības un valsts pārvaldes reformas jomā.

Līdz šim ES ir apstiprinājusi vai piešķirusi finansējumu 4,29 miljardu EUR apmērā dotāciju veidā, un paredzams, ka tā piesaistīs vairāk nekā 10,76 miljardus EUR investīcijās no citiem avotiem. Tas ietver finansējumu 54 pamatprojektiem saskaņā ar Rietumbalkānu investīciju satvaru (*WBIF*), divpusējām un daudzvalstu darbībām saskaņā ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA*) un *IPARD* (*IPA* lauku attīstībai) finansējumu lauksaimniecības pasākumu atbalstam. Turklāt ES ir apstiprinājusi 21 garantijas nodrošināšanu no Eiropas Fonda ilgtspējīgai attīstībai (*EFIA+*), kas piesaistīs ievērojamas investīcijas ar banku un starptautisko finanšu iestāžu starpniecību.

Ieguldījumi transporta savienojamībā ir vērsti uz nepieciešamās infrastruktūras izveidi autotransportam, dzelzceļa un ūdensceļu transportam saskaņā ar Eiropas transporta tīklu prioritātēm. Tajā galvenā uzmanība pievērsta arī esošās infrastruktūras modernizēšanai un zaļināšanai, lai veicinātu viedas mobilitātes risinājumus saskaņā ar zaļo programmu.

Galvenie pamatprojekti, kas apstiprināti saskaņā ar *WBIF* kā daļa no *EIP*, ir vērsti uz: i) X koridora Serbijas-Bulgārijas dzelzceļu; ii) Miera lielceļu (*Peace Highway*), kas savieno Kosovu un Serbiju; iii) Vc koridora automaģistrāli Bosnijā un Hercegovinā, kas savieno valsti ar Adrijas jūru, Ungāriju un Horvātiju; iv) Zilo lielceļu (*Blue Highway*) Albānijā; v) VIII koridora automaģistrāli Ziemeļmaķedonijā; un vi) citiem automaģistrāļu un dzelzceļa starpsavienojumiem un apvedceļiem reģionā.

Šie projekti papildina iepriekšējos gados pieņemtās investīcijas savienojamības jomā, no kurām vairākas ir pabeigtas pēdējos mēnešos. Tie ietver Vc koridora Tarčinas automaģistrāles posmu, Ivana tuneli Bosnijā un Hercegovinā un IV koridora *Bar-Vrbnica* dzelzceļa posmu Melnkalnē.

Sadarbībā ar Transporta kopienas līguma Pastāvīgo sekretariātu reģions arī turpina darbu pie reformu pasākumiem, īstenojot piecus nozaru rīcības plānus (dzelzceļš, autoceļi, ceļu satiksmes drošība, transporta atvieglošana, ūdens transports un multimodalitāte) un ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģiju Rietumbalkāniem. Sešu partneru apstiprinātais piecu gadu mainīgais darba plāns kalpo par papildu plānošanas instrumentu reformām un infrastruktūrai, kas reģionam ir jānosaka par prioritāti turpmākajos gados.

Šo rīcības plānu īstenošanu un esošās infrastruktūras modernizāciju atbalsta droša un ilgtspējīga transporta programma 80 miljonu EUR apmērā, ko *WBIF* operatīvā padome pieņēma 2023. gada jūnijā. Tā finansē viedus un ilgtspējīgus mobilitātes risinājumus, kas izmanto dekarbonizāciju un digitalizāciju.

⁴ [COM\(2020\) 641 final](#).

Pēc tam, kad Covid-19 pandēmijas laikā reģionā veiksmīgi tika ieviestas “zaļās joslas”, transporta atvieglošanas pasākumu ietvaros starp Rietumbalkāniem un ES valstīm tiek izveidotas līdzīgas zaļās un zilās joslas (jūras ceļu šķērsošanas vietās). Pašlaik tās tiek izmēģinātas ar Grieķiju, Itāliju un Horvātiju, un tiek apspriestas joslas uz Serbijas un Ungārijas robežas.

Visbeidzot, priekšlikuma par Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) regulas pārskatīšanu ietvaros ir izveidots Rietumbalkānu koridors, kas iekļauts visaptverošajā tīklā un daļēji pamattīklā. Tas apliecina ES apņemšanos nodrošināt savienojamību reģionā, kas tiek uzskatīts par neatņemamu ES transporta tīkla sastāvdaļu.

Attiecībā uz finansiālo palīdzību ilgtspējīgam transportam *EIP* ietvaros līdz šim ir apstiprināti 1,74 miljardi EUR saskaņā ar *WBIF* un piešķirti saskaņā ar divpusējām un daudzvalstu *IPA* programmām. Paredzams, ka tas piesaistīs papildu 5,7 miljardus EUR no citiem avotiem.

Pārejas uz tīru enerģiju un savienojamības pamatprojekti ir vērsti uz investīcijām atjaunojamos energoresursos, energoefektivitātes “renovācijas vilni” un pārejas no oglēm atvieglošanu. Tiek atbalstīta arī enerģētiskā drošība un piegādes dažādošana.

2022. gada oktobrī Komisija paziņoja par 1 miljarda EUR vērtu enerģētikas atbalsta paketi reģionam. Puse no summas ir mērķtiecīgs atbalsts neaizsargātām sociālajām grupām un uzņēmumiem, bet otra puse ir paredzēta enerģētikas pārkārtošanas paātrināšanai, jo īpaši ar ieguldījumiem energoefektivitātes pasākumos, piegādes dažādošanā un atjaunojamo energoresursu ražošanā. Lielākā daļa tiešā atbalsta tika izmaksāta 2023. gada sākumā, savukārt investīciju prioritāšu noteikšana un pieņemšana notiek 2023. gadā.

WBIF operatīvā padome līdz šim ir pieņēmusi 18 *EIP* investīciju projektus, kas vērsti uz saules/fotoelementu spēkstaciju būvniecību (piem., Albānijā, Kosovā un Ziemeļmaķedonijā), vējparkiem (piem., Serbijā), hidroelektrostaciju atjaunošanu (piem., Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā), elektroenerģijas pārvades tīkliem (piem., Balkānu elektroenerģijas koridors) un energoefektivitāti. ES arī atbalsta un nodrošina ieguldījumus gāzes starpsavienojumos, lai nodrošinātu enerģijas avotu labāku diversifikāciju.

Lai veicinātu atjaunīgo enerģiju un energoefektivitāti un atbalstītu progresu publisko un privāto ēku renovācijā, Komisija ar 2022. gada decembrī parakstīto iemaksu nolīgumu papildināja reģionālo energoefektivitātes programmu ar 100 miljoniem EUR. Par finansējumu 45 miljonu EUR apmērā īpašam garantiju mehānismam projektiem, kas galvenokārt saistīti ar energoefektivitāti un atjaunīgajiem energoresursiem, 2022. gada aprīlī tika saņemts pozitīvs atzinums no *WBIF* Operatīvās darbības padomes, un tas pašlaik tiek apspriests.

2022. gada decembrī Rietumbalkāni saskaņā ar Enerģētikas kopienas līgumu pieņēma 2030. gada mērķrādītājus enerģētikas un klimata jomā. Līdz ar to tās pašlaik izstrādā savus attiecīgos nacionālos enerģētikas un klimata plānus, kuros izklāstīti pasākumi šo mērķrādītāju sasniegšanai. Komisija un Enerģētikas kopiena sadarbojas ar Rietumbalkāniem arī, lai kā daļu no to pievienošanās procesa izstrādātu reģionālu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu.

Pāreja no oglēm reģionā, kura lielākā daļa ir ļoti atkarīga no fosilā kurināmā, būs liels sociālekonomisks izaicinājums. Tāpēc Komisija ir atbalstījusi sadarbības platformu ogļu ieguves reģioniem Rietumbalkānos un Ukrainā, atspoguļojot līdzīgu ES iniciatīvu. Jau ir notikušas vairākas divpusējas apmaiņas ar ES reģioniem, savukārt citas tiek plānotas.

Attiecībā uz finansiālo palīdzību saskaņā ar *EIP* tīrai enerģijai līdz šim ir apstiprināti 617 miljoni EUR saskaņā ar *WBIF* un piešķirti saskaņā ar divpusējām un daudzvalstu *IPA* programmām. Paredzams, ka tas piesaistīs papildu 1,3 miljardus EUR no citiem avotiem.

Turklāt *WBIF* operatīvā padome sniedza pozitīvu atzinumu par sešu brīvas piekļuves garantiju nodrošināšanu, kas, paredzams, radīs būtiskus ieguldījumus energoinfrastruktūrā, energoefektivitātē un pārejā. Par līgumiem pašlaik notiek sarunas.

EIP prioritātes transporta un enerģētikas jomā papildina centienus **vides un klimata pārmaiņu jomā**. Kopā tās palīdz īstenot zaļo programmu Rietumbalkāniem, ko pieņēma kopā ar *EIP* un apstiprināja Rietumbalkānu līderi ar Sofijas deklarāciju 2020. gada novembrī. Piecu pīlāru programma balstās uz regulatīvajām reformām un investīcijām reģionā, lai to saskaņotu ar Eiropas zaļā kursa mērķiem, jo īpaši tādās jomās kā enerģētikas pārkārtošana, piesārņojuma novēršana, aprites ekonomika, bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un ilgtspējīga pārtikas ražošana. Programmas īstenošanu veicina *EIP* pamatprojekti, kas saistīti ar ilgtspējīgu transportu, enerģētikas pārkārtošanu un atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanu.

Reģionā īsteno detalizētu programmas rīcības plānu, ko vadītāji apstiprināja Brdo samītā 2021. gada oktobrī. Lai gan Reģionālās sadarbības padomei vēl aizvien bija svarīga loma reģionālo iniciatīvu koordinēšanā saskaņā ar zaļo programmu, Komisija noslēdza ar Austrijas Vides aģentūru 11 miljonus EUR vērtu programmu “EU4Green”, lai palīdzētu katram partnerim izstrādāt savas stratēģijas un reformas.

Papildus iepriekš minētajiem enerģētikas un transporta projektiem ES atbalstītās investīcijas zaļās programmas ietvaros koncentrējas uz atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanu, aprites ekonomiku, vides aizsardzību un ilgtspējīgu lauksaimniecību. Saskaņā ar 7. pamatiniciatīvu *WBIF* operatīvā padome un Komisija līdz šim ir apstiprinājušas finansējumu septiņiem investīciju projektiem ūdens un notekūdeņu apsaimniekošanas jomā visās sešās partnervalstīs (tostarp galvaspilsētās Podgorica, Skopje, Belgrada un Sarajevo) un trim programmām atkritumu apsaimniekošanas atbalstam (Albānijā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā). Pastāv arī virkne divpusēju programmu par bioloģisko daudzveidību un vides aizsardzību konkrētās teritorijās (piem., Prespas ezers). Ir arī reģionāla programma piesārņojuma apkarošanai pilsētās, atbalstot Pilsētas mēru paktu klimata un enerģētikas jomā, kas palīdz pilsētām izstrādāt plānus un īstenot izmēģinājuma projektus šajā jomā.

Zaļo pārkārtošanos lauksaimniecības pārtikas jomā lielā mērā īsteno, izmantojot *IPARD*. *EIP* ietvaros līdz šim ir piešķirti 152 miljoni EUR, lai atbalstītu ilgtspējīgas pārtikas ražošanas modernizāciju.

Attiecībā uz finansiālo palīdzību vides aizsardzībai un klimata pārmaiņām *EIP* ietvaros līdz šim ir apstiprināti 633 miljardi EUR saskaņā ar *WBIF* un piešķirti saskaņā ar divpusējām un daudzvalstu *IPA* un *IPARD* programmām. Paredzams, ka tas piesaistīs papildu 685 miljonus EUR no citiem avotiem.

Turklāt *WBIF* operatīvā padome ir sniegusi pozitīvu atzinumu par četru brīvas piekļuves garantiju nodrošināšanu saistībā ar zaļo pārkārtošanos, pievēršoties pilsētu ilgtspējīgai pārejai, oglekļa piesaistītājiem un zaļajām obligācijām. Līgumi tiek sagatavoti parakstīšanai 2023. gadā.

EIP arī atbalsta reģionu tā **digitālajā pārveidē**, izmantojot tehnisko palīdzību un investīcijas. Galvenā uzmanība ir pievērsta regulatīvajām reformām, kas veicina digitālo pakalpojumu tirgus attīstību, un investīciju veicināšanai inovatīvos digitālajos risinājumos un digitālajā infrastruktūrā. Līdz šim *WBIF* ietvaros ir apstiprināti divi projekti, kas saistīti ar platjoslu Serbijā un IKT laboratorijām Albānijā.

Attiecībā uz tiesiskā regulējuma reformu Komisija uztur ar reģionu ikgadēju regulatīvo dialogu par digitālo politiku un atbalsta Rietumbalkānu regulāros augsta līmeņa samitus digitālajā jomā. Dialogā 2023. gada 30. jūnijā Albānija, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija un

Serbija parakstīja asociācijas nolīgumus programmai “Digitālā Eiropa” (*DIGITAL*). Dalība *DIGITAL* ļaus valstīm piedalīties Eiropas digitālās inovācijas centru tīklā, kas atbalsta uzņēmumus un publisko sektoru zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā. Sešas valstis 2022. gadā parakstīja Deklarāciju par interneta nākotni, kurā izklāstīts uzticama interneta redzējums un principi. Reģions ir pilnībā saistīts arī ar Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes darbu.

Komisija kopā ar Reģionālās sadarbības padomi ir palīdzējusi panākt reģionālo viesabonēšanas nolīgumu, kas ar 2021. gada 1. jūliju ievieš reģionā shēmu “viesabonēšanas kā mājās”. Pirmais brīvprātīgais datu viesabonēšanas maksas samazinājums, ko veica vadošie ES un Rietumbalkānu operatori, stājās spēkā 2023. gada 1. oktobrī. Operatori arī vienojās par pakāpenisku samazināšanu turpmākajos gados, sasniedzot izlīdzinājumu, lai līdz 2028. gadam cenas tuvinātu shēmai “viesabonēšana kā mājās”.

Vienlaikus ES veicina jaunu digitālo risinājumu izstrādi dažādiem Rietumbalkānu ekonomikas aspektiem, tostarp transportam, enerģētikai, loģistikai, valdībai un tirdzniecībai. Liela iniciatīva, kas veicina šādus risinājumus, ir ikgadējais *Balkathon*, kurā apbalvo inovatīvus digitālās pārkārtošanās projektus.

Tiek gatavota reģionāla programma “*EU4Digital*”. Tās budžets ir 15 miljoni EUR, un to ir plānots īstenot trīs gadu laikā. Programmas mērķis ir sniegt pienesumu darbam, ko pašlaik veic kopējā reģionālā tirgus / reģionālās digitālās telpas ietvaros, kam pamatā ir Digitālās programmas Rietumbalkāniem mērķi.

Kiberdrošība joprojām ir svarīgs EIP elements. Tika pabeigts reģiona kiberdrošības vajadzību novērtējums, un tiek rīkoti vairāki tehniskās palīdzības pasākumi, izmantojot Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas instrumentu (*TAIEX*), lai uzlabotu sagatavotību kiberincidentiem.

Attiecībā uz finansiālo palīdzību digitālajai pārejai *EIP* ietvaros līdz šim ir apstiprināti vairāk nekā 50 miljoni EUR saskaņā ar *WBIF* un piešķirti saskaņā ar divpusējām un daudzvalstu *IPA* programmām. Paredzams, ka tas piesaistīs papildu 240 miljonus EUR no citiem avotiem.

Turklāt *WBIF* operatīvā padome ir apstiprinājusi vienas atvērtas piekļuves garantijas nodrošināšanu šajā jomā, proti, digitālās pārveides platformai.

Atbalsts privātajam sektoram koncentrējas uz mērķtiecīgu finansējumu, izmantojot īpašus garantiju mehānismus maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), lai tie varētu sākt darbību, ieviest jauninājumus un kļūt konkurētspējīgi. Izmantojot *IPARD*, līdzīgs atbalsts tiek sniegts arī lauksaimnieciskajai uzņēmējdarbībai.

Ir jārada atbilstoši apstākļi privātā sektora attīstībai un izaugsmei, jo īpaši mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MMVU). Tas ir galvenais elements ekonomikas politikas dialogā ar Rietumbalkānu partneriem, kas katru gadu notiek, izmantojot ekonomikas reformu programmas (ERP) un no tām izrietošos ekonomikas politikas ieteikumus, kas saskaņoti ar *EIP* prioritātēm.

Privātā sektora atbalsts, jo īpaši tas, kas vērsts uz inovācijas veicināšanu un divējādās zaļās un digitālās pārkārtošanās stiprināšanu, pašlaik tiek sniegts, izmantojot sešas īpašas privātā sektora finansējuma apvienošanas shēmas: MVU *Go Green*, Klimata programma, “Zaļais finansējums iekļaušanai” (*Green Finance for Inclusion*), “Ilgtspējīga piekļuve finansējumam uzņēmējdarbībai” (*Sustainable Access to Finance for Entrepreneurship*), *Go Digital* un *Green for Growth*, kas veicina zaļo kreditēšanu.

Komisija arī atbalsta *Western Balkans Six (WB6)* tirdzniecības kameru investīciju forumu, lai sekmētu Rietumbalkānu un citu valstu ekonomiskās intereses. Tas jo īpaši finansē reģionālo

piegādātāju attīstības programmu, kuras mērķis ir palīdzēt radīt saiknes/iespējas vietējiem piegādātājiem.

Visbeidzot, plašākas EFIA+ ietvaros Komisija uzsāka vairākas iniciatīvas saskaņā ar Rietumbalkānu garantiju mehānismu. Tā ietver 10 garantiju shēmas, lai nodrošinātu vispārēju izaugsmes finansējumu MVU un lauksaimniecības riska dalīšanas mehānismu, kā arī iekļaujošas izaugsmes un divējādās pārkārtošanās veicināšanu. Par tām pašlaik tiek slēgti līgumi.

Attiecībā uz finansiālo palīdzību privātā sektora attīstībai *EIP* ietvaros līdz šim ir apstiprināts 341 miljons EUR saskaņā ar *WBIF* un piešķirts saskaņā ar divpusējām un daudzvalstu *IPA* programmām. Paredzams, ka tas piesaistīs papildu 2,1 miljardu EUR no citiem avotiem.

Sestā prioritārā joma, ko atbalsta *EIP*, ir **attīstīt cilvēkkapitālu un inovāciju**, tostarp jauniešus, izglītību un inovāciju. Reģiona ministri 2021. gada jūlijā apstiprināja deklarāciju, ar kuru to valstis apņemas ievērot Eiropas sociālo tiesību pīlāra principus un īstenot *EIP* pamatiniciatīvu “Garantija jauniešiem”. ES un Rietumbalkānu samītā 2021. gada oktobrī tika sāкта visaptveroša programma inovācijas, pētniecības, izglītības, kultūras, jaunatnes un sporta jomā (“Inovācijas programma”).

“Garantija jauniešiem” ir aktivizēšanas shēma, lai nodrošinātu, ka jaunieši Rietumbalkānos noteiktā laikā pēc kļūšanas par bezdarbnieku vai formālās izglītības iegūšanas saņem kvalitatīvu darbu, tālākizglītības, mācekļa prakses un apmācības piedāvājumu. Shēma paredz reformas un spēju veidošanu izglītības un profesionālās apmācības, nodarbinātības, darba pakalpojumu un sociālās aizsardzības jomā. Visi Rietumbalkānu partneri, izņemot Bosniju un Hercegovinu (kur darbs ir procesā), ir pieņēmuši valsts īstenošanas plānus pamatiniciatīvai “Garantija jauniešiem” un izveidojuši koordinācijas mehānismus, un daži jau tos izmēģina.

Kopš 2022. gada beigām Rietumbalkāniem ir pieejams ES vienādranga tehniskās palīdzības mehānisms *SOCIEUX+*. Tas specializējas nodarbinātības, darba un sociālās aizsardzības jomā un sniedz īstermiņa palīdzību partnervalstu valsts un vietējām iestādēm, kas strādā atbilstīgajās nozarēs. Pašlaik Rietumbalkānos noris 26 darbības, kas galvenokārt saistītas ar sociālo aizsardzību, darbaspēku un nodarbinātību.

Programma Rietumbalkāniem inovācijas, pētniecības, izglītības, kultūras, jaunatnes un sporta jomā turpina stabili virzīt reģionu uz ciešāku sadarbību šajās politikas jomās. Daudzi ES dalībvalstu un Rietumbalkānu partneru sadarbības centieni ir nostiprinājuši galvenās jomas, piemēram, atbalstu augstākās izglītības sistēmu modernizācijai, rūpniecības sadarbībai un viedai ražošanai, inovācijas ekosistēmu stiprināšanai, medicīniskā personāla apmācībai, digitalizācijai un kibersdrošībai.

Inovācijas programmas galvenais īstenošanas instruments ir programma “Apvārsnis Eiropa”, kurai tagad ir pievienojušies visi seši Rietumbalkānu partneri. Reģionam ir arī piekļuve PTA politikas atbalsta instrumentam, un tas ir palielinājis savu iesaisti un līdzdalību tādās ES pētniecības iniciatīvās kā, piem., *COST* un *EUREKA*. Ziemeļmaķedonija un Serbija ir iesaistītas programmā “*Erasmus+*”, savukārt citi četri partneri izmanto programmas “*Erasmus+*” starptautiskās dimensijas atbalstu. Kopš 2023. gada “*Erasmus+*” Eiropas universitātes iniciatīva ir atvērta visu Rietumbalkānu augstākās izglītības iestāžu dalībai pilntiesīgu partneru statusā. Eiropas universitātes ir starptautiskas augstākās izglītības iestāžu alianses, kas attīsta ilgtermiņa strukturālu un stratēģisku sadarbību, veidojot nākotnes universitātes un popularizējot Eiropas vērtības un identitāti. Rietumbalkānu partneri ir arī pilnībā iesaistīti ES iniciatīvās kultūras jomā, tostarp pamatprogrammā “Radošā Eiropa” un iniciatīvā Jaunais Eiropas “*Bauhaus*”. Šī iniciatīva veicina inovāciju, ilgtspēju, iekļaušanu un

estētiku infrastruktūrā un citos projektos, un tā ir īpaši saistīta ar zaļās programmas īstenošanu.

ES palīdzība šajā jomā ietver arī ciešu sadarbību ar Rietumbalkāniem veselības jomā. Reģions joprojām ir iesaistīts ES Veselības drošības komitejas un Eiropas Slimību profilakses un kontroles centra darbā, un tam ir piekļuve kopīgam medicīnas preču iepirkumam. ES finansē projektu saistībā ar noturību pret veselības krīzēm Rietumbalkānos un investīciju projektu, lai paplašinātu universitātes Bērnu slimnīcu Belgradā.

Attiecībā uz finansiālo palīdzību cilvēkkapitāla attīstībai *EIP* ietvaros līdz šim ir apstiprināti 368 miljoni EUR saskaņā ar *WBIF* un piešķirti saskaņā ar divpusējām un daudzvalstu *IPA* programmām. Paredzams, ka tas piesaistīs papildu 477 miljonus EUR no citiem avotiem.

EIP sešas prioritātes ir balstītas — un to ietekmi pastiprina — reģiona apņemšanās (un ES atbalsts) izveidot Rietumbalkānos kopējo reģionālo tirgu, kas pamatots uz četrām pārvietošanās brīvībām. Būtisks sasniegums 2022. gada beigās bija trīs nolīgumu par cilvēku pārvietošanās brīvību noslēgšana reģionā. To sekmīga īstenošana atvieglos ceļošanu un augstākās izglītības kvalifikāciju un noteiktu profesionālo kvalifikāciju atzīšanu. ES atbalsta kopējā tirgus attīstību ar Reģionālās sadarbības padomes un CBTN starpniecību.

Visbeidzot, ekonomikas un investīciju plāna panākumi ir atkarīgi no tā, vai visi partneri īsteno paraugpraksi tiesiskuma, publisko finanšu un investīciju pārvaldības jomā un veicina profesionālu un efektīvu valsts pārvaldi.

3. pielikums. Ekonomikas un investīciju plāna (EIP) īstenošana — pārskats par Ukrainu, Moldovu un Gruziju

2021. gadā ES un tās piecas Austrumu partnervalstis nāca klajā ar **Austrumu partnerības ekonomikas un investīciju plānu**⁵ (EIP). Tā mērķis ir atbalstīt ekonomikas atveseļošanu pēc divus gadus ilgas sociāli un ekonomiski kaitīgas veselības krīzes. Plāna mērķis ir arī īstenot zaļo un digitālo pārveidi, kas vajadzīga, lai veidotu inovatīvu, vidiski ilgtspējīgu, sociāli iekļaujošu un noturīgu ekonomiku.

Kopš sākās Krievijas neizprovocētais agresijas karš pret Ukrainu, EIP ir ieguvis pilnīgi jaunu sociālekonomisko un politisko nozīmi. Tas ir kļuvis par neatņemamu sastāvdaļu ES reakcijai, kas vērsta pret ietekmi, ko atstāj karš pret Ukrainu, nodrošinot likviditāti un mobilizējot investīcijas, kas vajadzīgas, lai palīdzētu Ukrainas un arī Moldovas ekonomikai turpināt darboties. EIP ir arī daļa no ES atbalsta šo divu valstu, kā arī Gruzijas integrācijai ES ekonomikā un enerģētikas, digitālajā un transporta tirgū. Tas ir viens no galvenajiem mehānismiem, kura mērķis ir atvieglot to pievienošanās centienus un dot piekļuvi Eiropas integrācijas sniegtajām priekšrocībām.

Plāna mērķis ir 2021.–2027. gadā reģionā mobilizēt investīcijas līdz 17 miljardiem EUR, piesaistot ES dotācijas un garantijas 2,3 miljardu EUR apmērā. EIP īstenošanā ietilpst arī papildu politikas pasākumi un tehniskais atbalsts.

No 2023. gada septembra tika mobilizēti 6,2 miljardi EUR, izmantojot divpusējas un reģionālas dotācijas, finansējuma apvienošanas darbības un garantijas EIP prioritāšu atbalstam Ukrainā, Moldovā un Gruzijā. 3,5 miljardi EUR no šīs summas ir paredzēti valsts pamatprojektu īstenošanas atbalstam. Līdz šim mobilizēto investīciju apmērs EIP ietvaros veido 40 % no mobilizējamās investīciju mērķa summas 17 miljardu EUR apmērā. 2023. gada pirmajā pusē, pateicoties plānam, strauji pieauga investīcijas. Paredzams, ka, noslēdzot jaunus garantijas nolīgumus ar finanšu partneriestādēm “EFIA+” instrumenta ietvaros, plāna īstenošana vēl vairāk paātrināsies.

Ilgtspējīgs transports

Ilgtspējīga transporta savienojamība reģionā ir bijusi viena no galvenajām prioritātēm kopš Austrumu partnerības uzsākšanas 2009. gadā. 2021. gada decembrī ES un tās austrumu partnervalstis atjaunoja apņemšanos stiprināt transporta pamatsavienojumus, galveno uzmanību pievēršot paplašinātajam indikatīvajam *TEN-T* pamattīklam, tostarp savienojumiem pāri Melnajai jūrai. Galveno gaisa, autoceļu, dzelzceļa, jūras un iekšzemes ūdensceļu savienojumu uzlabojumiem ir milzīgs potenciāls veicināt ilgtspējīgas ekonomikas attīstību, tirgus integrāciju un pārrobežu tirdzniecību reģionā un starp reģionu un ES. Kopš 2021. gada transporta savienojamības atbalstam ir mobilizēti 1,2 miljardi EUR.

Ukrainā un Moldovā ES ir izpildījusi savu apņemšanos atbalstīt ES un Ukrainas **solidaritātes joslu iniciatīvas** īstenošanu. Solidaritātes joslas ir prioritāras transporta asis, kas savieno Ukrainu un Moldovu ar ES. Tās ir galvenais ceļš uz pirmās nepieciešamības preču tirdzniecību no Ukrainas un uz Ukrainu, un tās ir kļuvušas par valsts ekonomikas glābšanas rīku. Komisija ir sadarbojusies ar ES dalībvalstīm, Ukrainu, Moldovu, starptautiskajiem partneriem un uzņēmumiem, kā arī pārvaldītājiem, lai paplašinātu un uzlabotu solidaritātes joslu darbību. Komisija koncentrējas uz transporta un loģistikas izmaksu samazināšanu solidaritātes joslās, izmantojot racionalizētas procedūras, modernizējot infrastruktūru un pilnībā izmantojot visu maršrutu potenciālu. Šajā sakarā deviņi Eiropas infrastruktūras

⁵ [SWD\(2021\) 186 final](#).

savienošanas instrumenta projekti, kuru kopējais ES atbalsts ir gandrīz 250 miljoni EUR, uzlabos dzelzceļa un autoceļu pārrobežu punktus starp kaimiņos esošajām ES dalībvalstīm (Ungāriju, Poliju, Rumāniju un Slovākiju) un Ukrainu un Moldovu.

Komisija 2022. gadā sadarbojās ar Moldovas iestādēm, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku (ERAB) un Eiropas Investīciju banku (EIB), lai atbalstītu **ziemeļu-dienvidu** dzelzceļa ass atjaunošanu. Galvenais mērķis ir uzlabot Moldovas dzelzceļa tīkla jaudu, jo īpaši attiecībā uz svara normām un braukšanas ātrumu; tīkls aptver aptuveni 128 km Vālcineț-Ocnița-Ungheni-Chișinău-Căinari koridorā. Tas papildina īstermiņa investīcijas, kuru mērķis ir ātri modernizēt galveno autoceļu robežšķērsošanas punktu starp Ukrainu un Slovākiju un iegādāties aprīkojumu, piemēram, skenerus un ģeneratorus, prioritāriem robežšķērsošanas punktiem starp Ukrainu un ES dalībvalstīm. Komisija mobilizēja 20 miljonus EUR dotācijās, izmantojot ārpolitikas instrumentu, kā arī aizdevumu 12 miljonu EUR apmērā no ERAB.

Gruzijā ES un EIB turpināja ieguldīt **austrumu-rietumu automaģistrālē**, īpašu uzmanību pievēršot “melnajiem punktiem”, kas ir ceļa posmi, kuros ir īpaši liels ceļu satiksmes negadījumu un bojāgājušo skaits. ES un EIB turpinās atbalstīt šā svarīgā koridora attīstību par kopējo summu 446 miljoni EUR (tostarp 16,8 miljoni EUR dotācijās). Atbalstot 2. pamatiniciatīvu Gruzijā, ES arī uzsāka visaptverošu priekšizpēti, lai novērtētu papildu prāmju/palīglīniju, kas savienotu Gruziju ar Bulgāriju pār Melno jūru, komerciālo dzīvotspēju.

2022. gada novembrī Ukraina, Moldova un Gruzija kļuva par novērojošiem dalībniekiem Transporta kopienas struktūrās. Tas valstīm dos konkrētus ieguvumus saistībā ar **attiecīgā ES transporta acquis īstenošanu** un indikatīvā *TEN-T* tīkla attīstību to teritorijās, kā arī labas prakses apmaiņu ar Rietumbalkānu reģionālajiem partneriem un ES dalībvalstīm. Transporta kopienas līguma (*TCT*) Pastāvīgais sekretariāts jau ir sācis sadarboties ar novērojošajiem dalībniekiem dažādos līmeņos, lai iepazīstinātu viņus ar Transporta kopienas darbu, iesaistītu tos *TCT* tehnisko komiteju darbā un sāktu darbu pie dažiem galvenajiem *TCT* nodevumiem (piemēram, rīcības plāniem attiecībā uz dzelzceļu, autoceļiem, ceļu satiksmes drošību, transporta veicināšanu, ūdens transportu un multimodalitāti).

Moldova un Ukraina pievienojās Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentam attiecīgi 2023. gada maijā un jūnijā. Tam būtu jāveicina ciešāka sadarbība transporta nozarē un jāatbalsta paplašinātā *TEN-T* īstenošana.

Finansējuma pieejamības atvieglošana MVU

Kopš *EIP* uzsākšanas ES ir aktīvi atbalstījusi tās austrumu partneru centienus aktivizēt savu ekonomiku pēc diviem ļoti grūtiem gadiem, kuros bija pārvietošanās ierobežojumi un tirdzniecības traucējumi Covid-19 dēļ. ES ir pievērsusi īpašu uzmanību MMVU finansējuma vajadzību apmierināšanai, mobilizējot 1,5 miljardus EUR kredītlīnijās un uzņēmējdarbības konsultāciju pakalpojumos, lai palīdzētu uzņēmumiem atsākt darbību, atgūt zaudētās tirgus daļas un digitalizēt un modernizēt savu darbību. ES atbalstītās kredītlīnijas MMVU piedāvā labākus aizņemšanās nosacījumus, jo īpaši ierosinot garākus termiņus, samazinātas nodrošinājuma prasības, īpaši pielāgotu tehnisko palīdzību un investīciju stimulus. ES sadarbībā ar *BGK* sniedza Ukrainai garantiju 10 miljonu EUR apmērā, lai dotu iespēju atjaunot aizdevumus MVU, kas nebūtu tiesīgi saņemt jaunu finansējumu ar notiekošo karu saistīto risku dēļ.

Tirdzniecības atvieglošana

2022. gada oktobrī ES izveidoja **Austrumu partnerības tirdzniecības palīdzības dienestu**, kura mērķis ir atvieglot uzņēmumu piekļuvi ar tirdzniecību saistītai informācijai. Palīdzības dienests ir tiešsaistes portāls ar detalizētu piekļuvi tirgus informācijai (piemērojamie eksporta

un importa noteikumi, tarifu un netarifu pasākumi, nodevas, nodokļi, procedūras u. c.), tirdzniecības statistikai un analītiskām atziņām par ES un Austrumu partnerības valstu tirgu potenciālu. Katrā valstī ir veikti netarifu (regulatīvo, procesuālo) pasākumu apsekojumi, lai noteiktu šķēršļus preču un pakalpojumu tirdzniecībai un sniegtu ieteikumus to pārvarēšanai.

“EU4Business” īstenošana — **uzņēmumu savienošanas** projekts turpinājās 2022. gadā un 2023. gada sākumā. Projekta mērķis ir veicināt tirdzniecības attiecības un uzņēmējdarbības partnerības Austrumu partnervalstīs, veidojot tiltus starp MVU un uzņēmējdarbības atbalsta organizācijām (UAO) ES un to Austrumu partnerības līdzbiedriem. Tika izstrādāta mobilitātes shēma, kas nodrošina apmaiņu starp MVU un abu reģionu UAO.

Ilgtspējīga enerģētika un ekonomikas dekarbonizācija

Kopš *EIP* uzsākšanas ir panākts ievērojams progress ārkārtīgi svarīgajā ilgtspējīgas enerģētikas jomā, kur visā Austrumu partnerības reģionā jau ir mobilizēti ieguldījumi 1,6 miljardu EUR apmērā.

2022. gadā programma “EU4Energy” turpināja atbalstīt Ukrainu, Moldovu un Gruziju to tiesiskā un regulatīvā enerģētikas regulējuma izveidē. Programma arī palīdzēja austrumu partneriem radīt labvēlīgu vidi atjaunīgās enerģijas un zaļākas energoresursu struktūras attīstībai. Programma sniedz nozīmīgu atbalstu **Ukrainai un Moldovai** pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla pēcsinhronizācijas procesā. Tā arī atbalstīja Ukrainu tās energosistēmas pašreizējā rekonstrukcijā, veicinot piegādes drošību reģionā.

Tika turpināta sadarbība ar Starptautisko Atjaunojamo energoresursu aģentūru (*IRENA*). Mērķis bija apzināt apstākļus un šķēršļus atjaunojamo energoresursu attīstībai un integrācijai Austrumu partnerības valstīs.

Ukrainā ES atbalstītā Energoefektivitātes fonda (EEF) pamatiniciatīva (104 miljoni EUR, ko sedz ES) turpināja sekmīgi īstenot savu energoefektivitātes investīciju programmu daudzdzīvokļu ēkās. Līdz 2023. gada marta beigām EEF iesaistīja gandrīz 80 000 māsaimniecību, un daudzdzīvokļu ēkās tika pilnībā vai daļēji pabeigts 261 projekts (vairāk nekā 80 % no tiem bija pamatīga renovācija). 2022. gadā EEF ieviesa jaunu “atjaunošanas” programmu, kas atbalsta karā nestrukturāli bojātu dzīvojamo ēku ātru remontu.

Austrumeiropas energoefektivitātes un vides partnerības (*E5P*) ietvaros ES līdzfinansēja vairākus ERAB vadītus projektus energoefektivitātes un centralizētās siltumapgādes jomā **Ukrainā**. Centralizētās siltumapgādes rehabilitācijas projekti aptver Žitomiru, Ternopiļu, Ļvivu, Lucku un Čerņivcus ar kopējo budžetu aptuveni 110 miljoni EUR un ERAB aizdevuma ieguldījumu 48 miljonu EUR apmērā. Turpinās Dņipro publisko ēku energoefektivitātes projekti, kuru budžets ir 39 miljoni EUR, tostarp ERAB aizdevuma ieguldījums 20 miljonu EUR apmērā. 2023. gada martā EIB sāka lielu jaunu programmu sabiedrisko ēku renovācijai Ukrainā (līdz 1000 slimnīcām un skolām), piešķirot dotācijas no ES un programmas *E5P*. Līdz ar to tagad tiks aptverti arī ar energoefektivitāti nesaistīti aspekti, piemēram, bumbu patversmes, labāki ugunsdrošības pasākumi un labāka piekļuve personām ar invaliditāti. Svarīgs darba virziens, kas aizsākās 2022. gadā un joprojām turpinās, ietver divas ES finansētas ārkārtas palīdzības programmas attiecībā uz iekšzēmē pārvietotu personu mājokļiem.

Moldovā energoefektivitātes programma tika parakstīta 2022. gadā (ko finansēja ar 15 miljonu EUR dotāciju un diviem aizdevumiem 30 miljonu EUR apmērā no ERAB un EIB). Tā ir pirmā valsts mēroga energoefektivitātes iniciatīva Moldovā. Galvenās ēku kategorijas, uz kurām attiecas programma, ir publiskās ēkas, kas pieder valstij un/vai pašvaldībām. Kopējās investīcijas tiek lēstas aptuveni 94 miljonu EUR apmērā. Saskaņā ar

programmu *E5P* Kišiņevas publisko ēku energoefektivitātes programma tika finansēta otrajā īstenošanas posmā, un tās mērķis ir atjaunot 119 publiskas ēkas. Tika pabeigts Beļci rajona centralizētās siltumapgādes 1. posms (kopējais budžets 11 miljoni EUR, ERAB aizdevums 7 miljonu EUR apmērā) un sākts 2. posms (18 miljoni EUR kopējais budžets, 14 miljoni EUR ERAB aizdevums).

Gruzijā mērķsadarbības projekts ar enerģētikas regulatīvo komisiju, ko īstenoja Austrijas un Vācijas vadīts konsorcijs, noslēdzās 2023. gada aprīlī. Tas ietvēra darbības, kas veicina enerģijas tirgus attīstību, tostarp veicina Gruzijas Nacionālā enerģētikas un ūdens apgādes regulatora lomu tirgus regulēšanā, atjaunojamās enerģijas integrācijā un energoefektivitātē. 2021.–2022. gadā Moldovai tika sniegts ES atbalsts 135 miljonu EUR apmērā, lai palīdzētu visneaizsargātākajiem iedzīvotāju segmentiem tikt galā ar pieaugošajām enerģijas izmaksām un atbalstītu valsts ilgtermiņa sociālekonomisko atveseļošanu, energoapgādes drošību un enerģētikas pārkārtošanu. **Ukrainas** Enerģētikas atbalsta fonds, kuru pārvalda Enerģētikas kopienas sekretariāts un kuru kopīgi vada Eiropas Komisija, ir finansējis modernu gāzes iekārtu piegādi Ukrainas gāzes pārvades sistēmas operatoram gandrīz 7,6 miljonu EUR vērtībā, lai atjaunotu bojātās un atbrīvotajās teritorijās esošās iekārtas.

Gruzijā *E5P* ietvaros tika īstenots energoefektivitātes projekts kalnu reģionu skolām (2,6 miljonu EUR dotācija). *KfW* un ERAB īsteno paralēlu programmu publisko ēku energoefektivitātes uzlabošanai, ko atbalsta ar ES dotāciju 13 miljonu EUR apmērā.

ERAB vadītais **Klimata pārmaiņu finanšu un tehnoloģiju pārnese centrs — “EU4Climate window”**) palīdz MVU un uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu samazināt savu ietekmi uz vidi, kā arī enerģijas un ūdens izmaksas, ieviešot inovatīvas un videi nekaitīgas tehnoloģijas.

Pašreizējā programma “**EU4Climate**” ir palīdzējusi partnervalstīm uzlabot klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās politiku un virzīties uz mazemisiu un klimatnoturīgu ekonomiku saskaņā ar Parīzes nolīgumu. Ir uzsākts jauns projekts ar Eiropas Vides aģentūru kā īstenošanas partneri, lai palīdzētu **Gruzijai, Moldovai un Ukrainai** izveidot efektīvu pārvaldības sistēmu rīcībai klimata jomā.

Dabas resursu apsaimniekošana, klimats un vide

2022. gadā investīcijās aprites ekonomikā tika izmantots finansējums, ko darīja pieejamu MVU atbalsts. To papildināja regulatīvais atbalsts un konsultāciju pakalpojumi uzņēmumiem, ko galvenokārt sniedza ar programmas “EU4Environment” starpniecību. Ukrainā ES turpināja atbalstīt paplašinātas ražotāja atbildības shēmu izveidi dažādām atkritumu plūsmām. Turklāt tika pabeigtas rūpniecisko atkritumu kartes Gruzijas un Ukrainas reģioniem. Moldovā tika pabeigti priekšizpētes novērtējumi par Vulkenešti brīvās ekonomiskās zonas un Trahomas industriālā parka pārveidošanu par vides industriālajiem parkiem. Moldovā tika pabeigts esošo paplašinātas ražotāja atbildības mehānismu novērtējums un sniegti politikas ieteikumi. Tie ietvēra ieteikumus, kas uzlabotu paplašinātas ražotāja atbildības īstenošanas tiesisko regulējumu attiecībā uz elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem un bateriju atkritumiem. Attiecībā uz regulatīvo atbalstu Gruzija saņēma palīdzību, lai atjauninātu savu valsts atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju 2016.–2030. gadam un izstrādātu jaunu valsts atkritumu apsaimniekošanas plānu 2022.–2026. gadam. Valdība šos dokumentus pieņēma 2022. gada augustā. Tie ietver atjauninātus mērķrādītājus, risina jautājumus, kas saistīti ar bioloģiski noārdāmiem un bīstamiem atkritumiem, un izklāsta prasības attiecībā uz paplašinātas ražotāja atbildības shēmām.

Attiecībā uz konsultatīvo atbalstu, pateicoties sadarbībai ar Uzņēmējdarbības attīstības organizāciju, pieciem vīna un apģērbu nozares MVU Moldovā tika izstrādāti ekoinovāciju

novērtējumi un ceļveži. Līdzīgu konsultatīvu atbalstu saņēma astoņi Gruzijas MVU no lauksaimniecības un viesmīlības nozarēm. Produkti no trim uz eksportu orientētiem uzņēmumiem Ukrainā un pieciem Gruzijā tiek novērtēti, izmantojot produkta vidiskās pēdas metodiku.

Ūdens infrastruktūrā Ukrainā, Moldovā un Gruzijā pastāvīgi trūkst kapitālieguldījumu, apkopes un remonta. Tāpēc *EIP* mērķis ir turpināt uzlabot ūdensapgādi un sanitāriju un palīdzēt praksē īstenot upju baseinu apsaimniekošanas plānus. Ar ES atbalstu Ukrainā, Moldovā un Gruzijā tiek īstenoti vairāki investīciju projekti. Krievijas agresijas kara kontekstā ES finansējums ir palīdzējis 6,9 miljoniem cilvēku Ukrainā atgūt piekļuvi tīram ūdenim. ES ir piesaistījusi finansējumu ieguldījumiem ūdens infrastruktūrā sadarbībā ar vairākām starptautiskām finanšu iestādēm, tostarp *AFD*, *EIB*, *ERAB*, *KfW* un *NEFCO*.

Lai sniegtu tehnisko atbalstu reformām un investīcijām ūdensapgādes nozarē, 2022. gada sākumā tika sāktas programmas “*EU4Environment — Water and Data*” īstenošana, un tā deva pirmos rezultātus. Visās partnervalstīs atsākās valstu politikas dialogi par ūdeni. Programmas ietvaros Gruzijā tika uzsākta jaunu upju baseinu apsaimniekošanas plānu izstrāde un turpinājās darbs pie Dņipro upes baseina apsaimniekošanas plāna Ukrainā. Atbalsts ieguldījumu apzināšanai mežsaimniecībā, bioloģiskajā daudzveidībā un dabas aizsardzībā ir sākuma posmā. Tomēr Ukraina un Moldova ir panākušas progresu šajā jomā, tām pievienojoties ES *LIFE* programmai.

Atbalsts, kura mērķis ir noteikt ieguldījumus mežsaimniecībā un aizsargājamās teritorijās, ir sākumposmā.

Digitālā infrastruktūra un pakalpojumi

Izmantojot *EIP*, ES ir apņēmusies mobilizēt līdz **1,5 miljardiem EUR publiskās un privātās investīcijās**, lai atbalstītu reģiona digitālo pārveidi saskaņā ar ES standartiem. Plānā ir arī paredzēts ar digitālo savienojamību saistītu **pamatiniciatīvu** kopums, kas kopīgi ar austrumu partneriem ir noteiktas kā investīciju prioritātes. Šie projekti iekļaujas plašākā **stratēģijā “Global Gateway”**.

Kopš *EIP* uzsākšanas ES ir aktīvi sadarbojusies ar Eiropas un starptautiskajām finanšu iestādēm, ES dalībvalstīm un privāto sektoru, lai atbalstītu digitālos projektus reģionā. Tostarp ātra un cenas ziņā pieejama interneta ieviešanu **Gruzijas** lauku apvidos, kā arī pamata sagatavošanu digitālā kabeļa būvniecībai, kas caur Melno jūru savieno ES ar Gruziju un Dienvidkaukāza reģionu. ES iesaiste šajos projektos ir bijusi būtiska, lai nodrošinātu to atbilstību ES digitālajiem standartiem, jo īpaši jomā, kas attiecas uz kiberdrošību (5G rīkkopa) un atvērtu piekļuvi internetam.

Digitālās ekonomikas jomā iniciatīvas “*EU4Digital*” ietvaros tika īstenoti deviņi izmēģinājuma pasākumi starp ES dalībvalstīm un Ukrainu, Moldovu un Gruziju attiecībā uz e-komerciju, e-muitu un e-parakstu, lai uzlabotu piekļuvi Eiropas Savienības digitālajam vienotajam tirgum. Komisija veicināja **brīvprātīgu viesabonēšanas vienošanos** noslēgšanu starp telekomunikāciju operatoriem ES, **Ukrainā** un **Moldovā**, sniedzot taustāmus ieguvumus sabiedrībai un uzņēmumiem.

Moldovā un **Gruzijā** tika izstrādātas **valsts platjoslas stratēģijas**, lai reģionā veicinātu ieguldījumus ātrdarbīgā un cenas ziņā pieejamā internetā. Tas ietvēra 70 miljonu EUR līdzieguldījumus, ko *EIB* un Pasaules Banka veica Gruzijā, lai izvērstu platjoslas pakalpojumus lauku kopienās. Starptautiskās savienojamības cena pētniecības un izglītības iestādēm pēdējos gados ir samazinājusies par 70 %. Turklāt starp ES, **Moldovu** un **Ukrainu** tika izveidotas divas īpaši ātras digitālās automaģistrāles (līdz 400 Gb/s), lai veicinātu sadarbību pētniecībā un inovācijā, tostarp dalību pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa”.

Ukrainā kopš Krievijas agresijas sākuma mobilizētais papildu finansējums ir sniedzis atbalstu valsts noturīgajai digitālajai pārveidei, tostarp reģistru sadarbībai, elektroniskajai identitātei, kas saskaņota ar ES standartiem, un datu dublējumam. Atbalsts arī palīdz saskaņot Ukrainas tiesību aktus ar attiecīgo ES telekomunikāciju viesabonēšanas *acquis*, lai valsts varētu pievienoties ES shēmai “viesabonēšana kā mājās”.

Veselība un veselības aprūpes sistēmas

Moldovā ES un Pasaules Veselības organizācijas (PVO) vakcīnu ieviešanas projekts sniedza tehnisku atbalstu Veselības ministrijai un citām ieinteresētajām personām, izstrādājot vakcinācijas pakalpojumu sniegšanas plānus, valstu imunizācijas ārkārtas rīcības plānus un riska novērtējumu saistībā ar valsti, kas uzņem bēgļus. Līdzekļi tika piešķirti aukstuma ķēdes un IT iekārtu iegādei. Tostarp datoru un aprīkojuma iegādei valsts noliktavām un 10 reģionālajām vakcīnu noliktavām, kā arī 15 transportlīdzekļu iegādei, lai valsts sabiedrības veselības aģentūra varētu veikt atbalstošos uzraudzības apmeklējumus. ES atbalstīja komunikācijas kampaņas 10 no 37 apgabaliem ar viszemāko vakcinācijas pārklājumu.

Gruzijā tika sniegta mērķtiecīga tehniskā palīdzība ar mērķi izstrādāt protokolu kvalitatīvai formatīvai imunizācijas pētniecībai un integrētu apmācības paketi veselības aprūpes darbiniekiem par ikdienas imunizāciju un vakcināciju pret Covid-19. ES un PVO projekts nodrošināja arī aukstuma ķēdes aprīkojumu, lai stiprinātu vakcīnu uzglabāšanas infrastruktūru valsts un rajonu līmenī.

Cilvēkkapitāls

EIP uzmanības centrā ir atbalsts izglītības reformai, tostarp pamatzglītībai, augstākajai izglītībai un profesionālajai izglītībai, profesionālajai apmācībai un mūžizglītībai. *EIP* atbalsta cilvēkkapitāla attīstībai galvenie elementi ir iespēju nodrošināšana jauniešu un studentu apmaiņai (piem., izmantojot “*Erasmus+*”) un lielāki ieguldījumi pētniecības spējās.

Studentu apmaiņas jomā 2022. gadā 3507 studenti no Ukrainas, Moldovas un Gruzijas varēja studēt ES universitātēs, un 429 studenti — vienā no trīs valstu universitātēm. Kopumā 2504 akadēmisko mācībspēku pārstāvji varēja pavadīt laiku citā Eiropas universitātē, un 1864 — vienā no trīs valstu universitātēm.

Ukrainā ES jau ilgu laiku ir atbalstījusi izglītības nozari, aptuveni sadalot to četrās jomās: atbalsts pamatzglītībai/vidējai izglītībai un reformai “Jaunā Ukrainas skola” (2 miljoni EUR); atbalsts profesionālās izglītības un apmācības (PIA) reformām (16 miljoni EUR kā tehniskā palīdzība) un atjaunošanai (21 miljons EUR); un atbalsts augstākajai izglītībai, piešķirot dotācijas Ukrainas austrumu universitātēm, kas 2014. gadā pārvietotas Krievijas agresijas dēļ (dažādas dotācijas, 10 miljoni EUR).

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir novedis pie **esošā atbalsta pielāgošanas** un papildu prioritātēm, lai varētu sniegt ārkārtas atbalstu (piemēram, elektroģeneratori PIA skolām). Turklāt ES: i) atjaunojusi skolu telpas — budžeta atbalsts 66 miljonu EUR apmērā (papildus 34 miljoniem EUR no Eiropas Komisijas pārvaldītiem projektiem); ii) iepirkusi skolas autobusus (14 miljoni EUR); un iii) saskaņā ar *U-LEAD II* posmu “Vietējo skolu noturības atjaunošana” nodrošinājusi 5 miljonus EUR, lai kara skartās pašvaldības padarītu par noturīgiem vietējo sabiedrisko pakalpojumu, jo īpaši izglītības, sniedzējiem nolūkā mazināt Krievijas agresijas kara pret Ukrainu vietējo ietekmi.

2022. gadā ES piešķīra 12 miljonus EUR izglītības un nodarbinātības atbalstam Moldovā, no kuriem 10 miljoni EUR bija paredzēti izglītībai, lai uzlabotu izglītības kvalitāti un atbilstību un mūžizglītības iespējas visiem. Otra summa 2 miljonu EUR apmērā bija paredzēta tam, lai

uzlabotu tiesisko regulējumu, politiku un spēju uzlabot piekļuvi darba tirgum un nodrošināt labākus darba apstākļus valstī.

Gruzijā prasmju attīstības un atbilstošas darba tirgus vajadzību programmas (48,5 miljoni EUR) mērķis ir atbalstīt prasmju stiprināšanu, lai apmierinātu privātā sektora vajadzības, uzlabojot PIA kvalitāti. 2022. gadā no šīs programmas budžeta atbalsta daļas tika izmaksāti 7 miljoni EUR. Īpaši panākumi tika gūti, ieviešot jaunu metodiku PIA kvalifikācijas attīstībai, lai Gruzijas sistēmu tuvinātu ES un starptautiskajiem standartiem.

Indeksi	TREŠO PERSONU RĀDĪTĀJI PAR STĀVOKLI DEMOKRĀTIJAS, LABAS PĀRVALDĪBAS UN TIESISKUMA JOMĀ KANDIDĀTVALSTĪS UN POTENCIĀLAJĀS KANDIDĀTVALSTĪS ⁶									
	Albānija	Bosnija un Hercegovina	Kosova	Ziemeļmaķe donija	Melnkalne	Serbija	Turcija	Gruzija	Moldova	Ukraina
Nations in Transit 2023 - Democracy Scores (Nācijas pārejas posmā, 2022. gads – demokrātijas rezultāti), Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/nations-transit/scores	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 46/100 (2022: 46/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 37/100 (2022: 38/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 38/100 (2022: 38/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 48/100 (2022: 47/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 46/100 (2022: 47/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 46/100 (2022: 46/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	neattiecas	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 34/100 (2022: 35/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 36/100 (2022: 35/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 39/100 (2022: 39/100) Statuss: pārejas vai hibrīdrežīms (2022: pārejas vai hibrīdrežīms)
Freedom in the World 2023 - Global Freedom Score (Brīvība pasaulē 2022. gadā – pasaules valstu brīvības novērtējums), Freedom House https://freedomhouse.org/count-ries/freedom-world/scores	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 67/100 (2022: 67/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 52/100 (2022: 53/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 60/100 (2022: 56/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 68/100 (2022: 67/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 67/100 (2022: 67/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 60/100 (2022: 62/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 32/100 (2022: 32/100) Statuss: nebrīva valsts (2022: nebrīva valsts)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 58/100 (2022: 58/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 62/100 (2022: 62/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)	Kopējais novērtējuma punktu skaits: 50/100 (2022: 61/100) Statuss: daļēji brīva (2022: daļēji brīva)
2022. gada demokrātijas indekss, The Economist Intelligence Unit https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022/	Kopējais rezultāts: 6,41/10 (2021: 6,11/10) Ierindojums: 64/167 (2021: 68/167) Režīma veids: nepilnīga demokrātija (2021: nepilnīga demokrātija)	Kopējais rezultāts: 5,00/10 (2021: 5,04/10) Ierindojums: 97/167 (2021: 95/167) Režīma veids: hibrīdrežīms (2021: hibrīdrežīms)	neattiecas	Kopējais rezultāts: 6,10/10 (2021: 6,03/10) Ierindojums: 72/167 (2021: 73/167) Režīma veids: nepilnīga demokrātija (2021: nepilnīga demokrātija)	Kopējais rezultāts: 6,45/10 (2021: 6,02/10) Ierindojums: 61/167 (2021: 74/167) Režīma veids: nepilnīga demokrātija (2021: nepilnīga demokrātija)	Kopējais rezultāts: 6,33/10 (2021: 6,36/10) Ierindojums: 68/167 (2021: 63/167) Režīma veids: nepilnīga demokrātija (2021: nepilnīga demokrātija)	Kopējais rezultāts: 4,35/10 (2021: 4,35/10) Ierindojums: 103/167 (2021: 103/167) Režīma veids: hibrīdrežīms (2021: hibrīdrežīms)	Kopējais rezultāts: 5,20/10 (2021: 5,12/10) Ierindojums: 90/167 (2021: 91/167) Režīma veids: hibrīdrežīms (2021: hibrīdrežīms)	Kopējais rezultāts: 6,23/10 (2021: 6,10/10) Ierindojums: 69/167 (2021: 69/167) Režīma veids: nepilnīga demokrātija (2021: nepilnīga demokrātija)	Kopējais rezultāts: 5,42/10 (2021: 5,57/10) Ierindojums: 87/167 (2021: 86/167) Režīma veids: hibrīdrežīms (2021: hibrīdrežīms)

⁶ Tabulā sniegts jaunākais pieejamais sarindojums un/vai novērtējuma punktu skaits, ko sagatavojušas trešās personas. Iekavās ir norādīta papildu atsauce uz iepriekšējā novērtējuma datiem, ja tie ir pieejami.

2023. gada pasaules preses brīvības indekss, Reporters without borders https://rsf.org/en/index	Kopējais vērtējums: 57,86/100 (2022: 56,41/100) Ierindojums: 96/180 (2022: 103/180)	Kopējais vērtējums: 65,43/100 (2022: 65,64/100) Ierindojums: 64/180 (2022: 67/180)	Kopējais vērtējums: 68,38/100 (2022: 67,00/100) Ierindojums: 56/180 (2022: 61/180)	Kopējais vērtējums: 74,35/100 (2022: 68,44/100) Ierindojums: 38/180 (2022: 57/180)	Kopējais vērtējums: 74,28/100 (2022: 66,54/100) Ierindojums: 39/180 (2022: 63/180)	Kopējais vērtējums: 59,16/100 (2022: 61,51/100) Ierindojums: 91/180 (2022: 79/180)	Kopējais vērtējums: 33,97/100 (2022: 41,25/100) Ierindojums: 165/180 (2022: 149/180)	Kopējais vērtējums: 61,69/100 (2022: 59,30/100) Ierindojums: 77/180 (2022: 89/180)	Kopējais vērtējums: 77,62/100 (2022: 73,47/100) Ierindojums: 28/180 (2022: 40/180)	Kopējais vērtējums: 61,19/100 (2022: 55,76/100) Ierindojums: 79/180 (2022: 106/180)
2022. gada tiesiskuma indekss, World Justice Project (Pasaules tiesiskuma projekts) https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2022/	Kopējais rezultāts: 0,49/1 (2021: 0,49/1) Ierindojums pasaulē: 87/140 (2021: 83/139)	Kopējais rezultāts: 0,52/1 (2021: 0,52/1) Ierindojums pasaulē: 70/140 (2021: 72/139)	Kopējais rezultāts: 0,56/1 (2021: 0,55/1) Ierindojums pasaulē: 57/140 (2021: 60/139)	Kopējais rezultāts: 0,53/1 (2021: 0,53/1) Ierindojums pasaulē: 63/140 (2021: 64/139)	neattiecas	Kopējais rezultāts: 0,49/1 (2021: 0,49/1) Ierindojums pasaulē: 83/140 (2021: 81/139)	Kopējais rezultāts: 0,42/1 (2021: 0,42/1) Ierindojums pasaulē: 116/140 (2021: 117/139)	Kopējais rezultāts: 0,60/1 (2021: 0,61/1) Ierindojums pasaulē: 49/140 (2021: 49/139)	Kopējais rezultāts: 0,52/1 (2021: 0,51/1) Ierindojums pasaulē: 68/140 (2021: 73/139)	Kopējais rezultāts: 0,50/1 (2021: 0,51/1) Ierindojums pasaulē: 76/140 (2021: 74/139)
Worldwide Governance Indicators 2022 – Rule of Law (2021. gada pasaules mēroga pārvaldības rādītāji — tiesiskums) http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Procentīles: 47,17/100	Procentīles: 41,5/100	Procentīles: 39,62/100	Procentīles: 50,00/100	Procentīles: 48,58/100	Procentīles: 49,06/100	Procentīles: 36,79/100	Procentīles: 56,60/100	Procentīles: 41,98/100	Procentīles: 18,87/100
Worldwide Governance Indicators 2022 – Government Effectiveness (2021. gada pasaules mēroga pārvaldības rādītāji — valdības efektivitāte), Pasaules bankas grupa http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Procentīles: 56,60/100	Procentīles: 12,74/100	Procentīles: 44,34/100	Procentīles: 49,53/100	Procentīles: 51,42/100	Procentīles: 57,08/100	Procentīles: 43,87/100	Procentīles: 72,64/100	Procentīles: 40,57/100	Procentīles: 33,02/100
Worldwide Governance Indicators 2022 – Control of Corruption (2021. gada pasaules mēroga pārvaldības rādītāji — korupcijas kontrole), Pasaules Bankas grupa http://info.worldbank.org/governance/wgi/	Procentīles: 38,68/100	Procentīles: 25,94/100	Procentīles: 47,17/100	Procentīles: 43,87/100	Procentīles: 50,94/100	Procentīles: 35,38/100	Procentīles: 34,91/100	Procentīles: 72,17/100	Procentīles: 42,92/100	Procentīles: 29,25/100

Korupcijas uztveres 2022. gada indekss, Transparency International https://www.transparency.org/ en/cpi/2022	Novērtējuma punktu skaits: 36/100 (2021: 35/100) Ierindojums: 101/180 (2021: 110/180)	Novērtējuma punktu skaits: 34/100 (2021: 35/100) Ierindojums: 110/180 (2021: 110/180)	Novērtējuma punktu skaits: 41/100 (2021: 39/100) Ierindojums: 84/180 (2021: 87/180)	Novērtējuma punktu skaits: 40/100 (2021: 39/100) Ierindojums: 85/180 (2021: 87/180)	Novērtējuma punktu skaits: 45/100 (2021: 46/100) Ierindojums: 65/180 (2021: 64/180)	Novērtējuma punktu skaits: 36/100 (2021: 38/100) Ierindojums: 101/180 (2021: 96/180)	Novērtējuma punktu skaits: 36/100 (2021: 38/100) Ierindojums: 101/180 (2021: 96/180)	Novērtējuma punktu skaits: 56/100 (2021: 55/100) Ierindojums: 41/180 (2021: 45/180)	Novērtējuma punktu skaits: 39/100 (2021: 36/100) Ierindojums: 91/180 (2021: 105/180)	Novērtējuma punktu skaits: 33/100 (2021: 32/100) Ierindojums: 116/180 (2021: 122/180)
---	---	---	---	---	---	--	--	---	--	---

STATISTIKAS DATI (31.08.2023.), 1. daļa (Albānija — Melnkalne)

Demogrāfija	Piezīme	Albānija		Bosnija un Hercegovina		Kosova		Ziemeļmaķedonija		Melnkalne		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Iedzīvotāju kopskaits (tūkstoši)		2846 s	2830 s	:	:	1782 s	1 798 s	2 076 s	2 069 s	622 s	621 s	447 485 s	447 001 bps
15–64 gadus veco iedzīvotāju daļa iedzīvotāju kopskaitā (%)		68,4 s	68,2 s	:	:	67,1 s	67,3 s	69,3 s	69,1 s	66,5 s	66,2 s	64,3 ps	64,1 bāze s punkti
Iedzīvotāju skaita dabisko izmaiņu vispārējais rādītājs (uz 1000 iedzīvotājiem)		0,2.	- 1,2	:	:	7,4 ep	:	- 3,2	- 5,1	- 0,3	- 3,4	- 2,5 ep	- 2,7 bep
Paredzamais dzīves ilgums (gados), vīrieši		75,2.	73,6.	:	:	:	:	72,2.	71,1 b	73,2.	70,8.	77,5 ep	77,2 bep
Paredzamais dzīves ilgums (gados), sievietes		79,6.	77,7.	:	:	:	:	76,7.	75,5 b	78,8.	77,0.	83,2 ep	82,9 bep

Darba tirgus	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Ekonomiskās aktivitātes līmenis personām vecumā no 20 līdz 64 gadiem: to iedzīvotāju īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kuri ir ekonomiski aktīvi (%)													
Kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	75,3 ew	75,1 ew	62,3 bw	63,4 bw	42,9 w	43,9 w	70,5.	70,5 w	67,2.	64,7 w	77,6.	78,4 b
Vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	83,9 ew	84,2 ew	75,4 bw	76,7 bw	63,0 w	63,8 w	82,5.	83,2 w	74,6.	71,7 w	83,6.	84,0 b
Sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	66,9 ew	66,3 ew	49,1 bw	50,0 bw	23,1 w	24,4 w	58,2.	57,4 w	59,9.	57,8 w	71,7.	72,9 b
Nodarbinātības līmenis 20 līdz 64 gadu vecām personām (% no iedzīvotāju kopskaita)													
Kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6)	66,3 ew	66,3 ew	52,5 bw	52,6 bw	32,3 w	35,1 w	59,1.	59,5 w	55,2.	54,2 w	72,2.	73,1 b
Vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	74,0 ew	74,6 ew	64,9 bw	66,0 bw	48,8 w	51,9 w	68,9.	69,5 w	61,7.	59,8 w	78,0.	78,5 b
Sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,8 ew	58,3 ew	40,0 bw	39,1 bw	16,0 w	18,5 w	49,0.	49,2 w	48,8.	48,7 w	66,5.	67,6 b
Personas vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kuras nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, % no iedzīvotājiem vecuma grupā	1) 2) 8) 5) 4) 9)	26,6 w	24,0 w	21,6 w	19,9 w	33,6 w	32,1 w	19,6.	17,9 w	21,1.	20,2 w	11,1.	10,8 b

Darba tirgus (turpinājums)	Piezīme	Albānija		Bosnija un Hercegovina		Kosova		Ziemeļmaķedonija		Melnkalne		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Personas vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuras nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, % no iedzīvotājiem vecuma grupā	1) 2) 8) 5) 4) 9)	27,9 w	26,1 w	25,9 w	25,1 w	40,4 w	36,6 w	26,2.	24,3 w	26,6.	26,5 w	13,8.	13,1 b
Nodarbinātība pa galvenajām nozarēm													
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	36,1 ew	33,8 ew	12,0 bw	9,4 bw	4,8 w	2,8 w	12,0 s	11,5 w	7,5 s	6,4 w	4,3 s	3,8 bs
Rūpniecība (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	13,4 ew	13,8 ew	23,9 bw	24,4 bw	16,3 w	14,8 w	23,9 s	23,9 w	10,1 s	10,2 w	18,2 s	18,0 bs
Būvniecība (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	7,0 ew	8,1 ew	9,5 bw	9,1 bw	11,1 w	10,5 w	6,9 s	6,8 w	8,3 s	6,7 w	6,6 s	6,6 bs
Pakalpojumi (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	43,5 ew	44,3 ew	54,7 bw	57,0 bw	67,9 w	71,9 w	57,1 s	57,7 w	73,5 s	76,7 w	70,1 s	70,9 bs
Cilvēki, kuri nodarbināti valsts sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	11) 12) 13) 5) 4)	15,5 ew	16,3 ew	19,1 bw	19,8 bw	28,7 w	28,3 w	24,4 w	25,6 w	30,5 w	32,7 w	:	:
Cilvēki, kuri nodarbināti privātajā sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	14) 1) 13) 2) 5)	84,5 ew	83,7 ew	80,9 bw	80,2 bw	71,3 w	71,7 w	75,6 w	74,4 w	65,6 w	63,7 w	:	:
Bezdarba līmenis (% no darbaspēka)													
Kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,8 ew	11,6 ew	15,9 bw	17,4 bw	25,8 w	20,6 w	16,4.	15,7 w	17,9.	16,6 w	7,1.	7,1 b
Vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	11,6 ew	11,4 ew	14,2 bw	14,4 bw	23,4 w	18,9 w	16,7.	16,4 w	17,5.	17,1 w	6,8.	6,8 b
Sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	12,0 ew	11,8 ew	18,6 bw	22,0 bw	32,2 w	24,9 w	15,9.	14,6 w	18,4.	15,9 w	7,4.	7,4 b
Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,5 ew	27,1 ew	36,6 bw	38,3 bw	49,1 w	38,0 w	35,7.	36,4 w	36,0.	37,1 w	16,8.	16,7 b
Ilgstošie bezdarbnieki (>12 mēneši)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	7,0 ew	7,3 ew	11,9 bw	13,7 bw	18,4 w	14,5 w	12,4.	12,5 w	13,4.	11,0 w	2,5.	2,8.
Mēneša vidējās nominālās algas (EUR)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	434 sw	474 sw	489 sw	510 sw	466 sw	484 sw	441 sw	466 sw	524 sw	532 sw	:	:

Izglītība	Piezīme	Albānija		Bosnija un Hercegovina		Kosova		Ziemeļmaķedonija		Melnkalne		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Izglītību un apmācību pāragri pārtraukušie: to iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 18 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību un kuri neturpina izglītību vai apmācību (%)	1) 2) 8) 5) 4)	15,6 w	17,4 w	4,7 w	4,7 w	7,8 w	7,0 w	5,7.	4,6 w	3,6.	6,7 w	9,9.	9,8 b
Valsts izdevumi izglītībai attiecībā pret IKP (%)	6) 22) 23)	3,3 psw	3,1 sw	4,3 sw	:	4,6 sw	4,3 sw	:	:	:	:	5,0 d	:
To iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	17,9 w	17,2 w	5,8 bw	6,1 bw	10,2 w	9,8 w	6,1.	4,9 w	:	2,8 w	15,7.	15,6 b
To iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	18,5 w	18,4 w	5,8 bw	6,8 bw	9,1 w	10,3 w	5,9.	4,9 w	:	3,4 w	18,5.	18,1 b
To iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	17,4 w	16,1 w	5,9 bw	5,3 bw	11,5 w	9,4 w	6,2.	4,9 w	:	2,2 w	12,9.	12,9 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6)	51,5 w	56,3 w	84,2 bw	84,5 bw	78,8 w	75,6 w	85,2.	88,8 w	83,3.	85,2 w	66,8.	65,7 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	60,2 w	65,0 w	86,1 bw	86,5 bw	83,1 w	78,4 w	89,0.	91,8 w	85,7.	87,6 w	67,5.	66,3 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	42,4 w	48,1 w	82,3 bw	82,4 bw	73,8 w	72,6 w	81,1.	85,7 w	80,6.	82,6 w	66,0.	65,1 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,2 ew	32,1 ew	28,4 bw	28,8 bw	29,1 w	32,3 w	39,7.	36,9 w	38,4.	39,0 w	41,1.	41,9 b

iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,7 ew	25,4 ew	23,2 bw	23,9 bw	28,1 w	30,8 w	34,3.	31,8 w	35,1.	34,9 w	36,0.	36,6 b
iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	40,0 ew	39,3 ew	34,0 bw	34,0 bw	30,3 w	34,0 w	45,3.	42,3 w	41,7.	43,0 w	46,2.	47,2 b

Nacionālie konti	Piezīme	Albānija		Bosnija un Hercegovina		Kosova		Ziemeļmaķedonija		Melnkalne		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Iekšzemes kopprodukts													
Faktiskajās cenās (milj. EUR)	6) 23)	13 310	15 157 p	17 756	19 995	6 772	7 958	10 852	11 688 p	4 186	4 955	Izmēģinājuma projekti un sagatavošanas darbības 14 567 13 471 071 01	Izmēģinājuma projekti un sagatavošanas darbības 14 567 204 01
Uz vienu iedzīvotāju (EUR)	6) 23)	4 690	5 390 p	:	:	3800 s	4 426 s	5 240 e	5 672 sw	6 740	8 000	30 050	32 520
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju		9 213	10 296 p	10 200	:	:	:	11 349 e	:	13 436	15 538	30 054	32 524
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju attiecībā pret ES vidējo rādītāju (ES27 = 100)		30,7.	31,7.	33,1 s	:	:	:	37,8.	:	44,7.	47,8.	100.	100.
Reālais (apjoms) gada pārmaiņu temps salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (%)	6) 23)	- 3,5 p	:	- 3,0	7,4.	- 5,3	10,7.	- 4,7	3,9 p	- 15,3	13,0.	- 5,6	5,6.
Bruto pievienotā vērtība pa galvenajām nozarēm													
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	6) 23) 25)	21,9.	21,1 p	7,0.	6,0.	8,9.	8,6.	9,8.	8,4 p	9,1.	8,0.	1,8.	1,8.
Rūpniecība (%)	6) 23) 25)	12,8.	12,9 p	22,8.	24,5.	24,1.	23,6.	19,8.	19,6 p	13,5.	12,5.	19,7.	20,0.
Būvniecība (%)	6) 23) 25)	10,2.	10,9 p	5,4.	5,1.	9,3.	10,6.	6,0.	6,3 p	7,3.	5,8.	5,5.	5,5.
Pakalpojumi (%)	6) 23) 25)	55,2 s	55,2 ps	64,7 s	64,3 s	57,7 s	57,2 s	64,3 s	65,8 ps	70,0 s	73,8 s	73,0 s	72,7 s
Maksājumu bilance	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (miljonos EUR)	63) 64) 59) 65) 66)	893,6 s	988,8 s	322,2 w	459,8 w	286,6 w	320,4 w	154,7 w	387,5 w	470,5 w	581,6 w	c	- 318 026,0 s
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (% no IKP)	63) 64) 67) 23)	6,71 s	6,52 ps	1,84 sw	2,41 sw	4,23 s	4,03 s	1,45 psw	3,32 ps	11,24 sw	11,74 sw	c	- 2,18 s
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES27 (miljonos EUR)	68) 59) 65) 69) 66)	506,8 s	652,5 s	226,3 w	186,8 w	135,6 s	189,1 s	11,1 w	390,0 s	92,9 w	180,1 w	c	- 56 205,8 s

Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES27 (% no IKP)	68) 70) 23)	3,81 s	4,30 sp	1,29 sw	0,98 sw	2,00 s	2,38 s	0,10 psw	3,34 sp	2,22 sw	3,64 sw	c	- 0,39 s
Pārvedumi, % no IKP	71) 72) 23)	5,06 s	5,02 ps	7,26 s	7,78 s	14,47 s	14,49 s	3,07 s	2,95 ps	6,26 s	6,82 s	0,15 s	0,14 s

Preču ārējā tirdzniecība	Piezīme	Albānija		Bosnija un Hercegovina		Kosova		Ziemeļmaķedonija		Melnkalne		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Eksporta īpatsvars uz ES27 valstīm kā eksporta kopapjoma vērtība (%)	26) 27)	74,7 s	72,2 s	72,4 s	72,8 s	34,5 s	31,5 s	77,5 s	77,1 s	37,7 s	31,1 s	:	:
Importa īpatsvars no ES27 valstīm kā importa kopapjoma vērtība (%)	26) 27)	57,9 s	54,4 s	60,8 s	58,9 s	45,8 s	44,3 s	46,3 s	46,2 s	44,2 s	45,7 s	:	:
Tirdzniecības bilance (miljonos EUR)	26) 28) 27)	- 2 670	- 3 533	- 3 254	- 3 744	- 2 822	- 3 929	- 1 818	- 2 678	- 1 739	- 2 067	215 288	55 040
Starptautiskā preču un pakalpojumu tirdzniecība attiecībā pret IKP													
Imports (% no IKP)	6) 23)	37,2.	44,7 p	47,9.	53,9.	53,9.	65,2.	70,5.	82,3 p	61,0.	62,2.	42,8.	46,7.
Eksports (% no IKP)	6) 23)	22,7.	31,3 p	34,2.	42,2.	21,7.	33,4.	57,8.	66,2 p	26,0.	42,8.	46,4.	50,5.

Valsts finanses	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Vispārējās valdības budžeta pārpalikums (+) / deficīts (–) (%)	29) 30) 31) 23)	- 6,8 w	- 6,8 fw	- 5,3 w	:	- 5,2 w	:	- 8,1 w	:	- 10,7 ew	:	- 6,7	- 4,8
Vispārējās valdības parāds (%)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	72,7 w	76,7 fw	36,6 w	w	21,8 w	:	51,2 w	:	103,1 w	:	90,0.	88,0.

Finanšu rādītāji	Piezīme	Albānija		Bosnija un Hercegovina		Kosova		Ziemeļmaķedonija		Melnkalne		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Patēriņa cenu ikgadējās izmaiņas (%)	35) 36) 37) 38)	2,2 d	2,3 d	- 1,1 w	2,0 w	0,2 d	3,4 d	1,2 d	3,4 d	- 0,5 d	2,5 d	0,7.	2,9.
Privātā sektora parāds (konsolidēts) attiecībā pret IKP (%)	39) 40)	:	:	- 1,2 w	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Kopējais ārējais parāds attiecībā pret IKP (%)	41) 42) 43) 44) 23)	64,2 s	64,4 ps	64,3 sw	60,1 sw	37,2 sw	37,4 sw	78,7 s	81,9 ps	221,6 s	191,5 s	:	:
Kopējais parāds ārvalstu valūtās attiecībā pret IKP (%)	45).	66 w	:	:	:	:	:	:	:	17 w	:	:	:
Aizdevumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	6,05 w	5,91 w	3,05 w	3,20 w	6,21 w	5,96 w	2,00 w	1,75 w	5,84 w	5,66 w	:	:
Noguldījumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,40 w	0,48 w	0,07 w	0,05 w	1,49 w	1,33 w	0,15 w	0,15 w	0,40 w	0,35 w	:	:
Rezerves aktīvu vērtība (ieskaitot zeltu) (miljonos EUR)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	3942,4 w	4 972,2 w	7091,0 w	8 359,1 w	900,8 w	1 100,3 w	3359,9 w	3 643,3 w	1738,5 w	1 748,8 w	:	:
Starptautiskās rezerves — ekvivalents importa mēnešos	60) 48) 41) 42) 61) 62)	9,6 sw	17,0 sw	10,0 sw	:	3,0 sw	:	5,3 sw	:	8,2 sw	:	:	:

Uzņēmējdarbība	Piezīme	Albānija		Bosnija un Hercegovina		Kosova		Ziemeļmaķedonija		Melnkalne		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Rūpnieciskās ražošanas indekss (2015. g. = 100)	73) 74) 75) 76)	89,5 w	113,0 w	96,7.	106,2.	:	:	102,4.	103,9.	105,8.	110,3.	98,5.	107,5.

Infrastruktūra	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Dzelzceļa tīkla blīvums (izmantotās dzelzceļa līnijas uz 1000 km ²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	7,8 sw	7,8 s	19,9 sw	19,9 sw	30,5 sw	30,5 sw	26,9 s	26,9 s	18,0 s	18,0 s	:	:
Ātrgaitas šoseju garums (kilometros)	83).	22.	25.	218.	218.	137 w	137 w	335.	335.	z	z	:	:

Enerģija	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Enerģijas neto imports attiecībā pret IKP	84).	1,7 s	2,7 ps	2,7 s	3,5 s	4,2 s	6,7 s	4,8 s	7,7 ps	2,6 s	4,1 s	1,6 s	2,7 s

STATISTIKAS DATI (31.08.2023.), 2. daļa (Serbija — Ukraina)

Demogrāfija	Piezīme	Serbija		Turcija		Gruzija		Moldova		Ukraina		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Iedzīvotāju kopskaits (tūkstoši)		6 927 s	6 872 s	83 155 s	83 614 s	3 717 s	3 729 s	2 640 s	2 597 ps	41 733 s	41 419 s	447 485 s	447 001 bps
15–64 gadus veco iedzīvotāju daļa iedzīvotāju kopskaitā (%)		64,8 s	64,5 s	67,8 s	67,7 s	64,5 s	64,2 s	:	66,7 ps	67,6 s	67,4 s	64,3 ps	64,1 bāze s punkti
Iedzīvotāju skaita dabisko izmaiņu vispārējais rādītājs (uz 1000 iedzīvotājiem)		- 8,0	- 10,9	:	:	- 1,1	- 3,8	- 3,8 ep	:	- 7,8	- 10,7 e	- 2,5 ep	- 2,7 bep
Paredzamais dzīves ilgums (gados), vīrieši		71,6.	70,0.	:	:	:	:	:	:	:	:	77,5 ep	77,2 bep
Paredzamais dzīves ilgums (gados), sievietes		77,5.	75,7.	:	:	:	:	:	:	:	:	83,2 ep	82,9 bep

Darba tirgus	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Ekonomiskās aktivitātes līmenis personām vecumā no 20 līdz 64 gadiem: to iedzīvotāju īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kuri ir ekonomiski aktīvi (%)													
Kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	72,5.	75,0 b	58,7.	61,2 bw	63,2 bw	64,5 w	51,1 w	52,8 w	72,0 w	71,9 w	77,6.	78,4 b
Vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	79,9.	82,6 b	79,8.	82,3 bw	74,0 bw	76,2 w	55,5 w	57,8 w	78,4 w	78,2 w	83,6.	84,0 b
Sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6) 7)	65,2.	67,4 b	37,5.	40,0 bw	52,8 bw	53,4 w	47,0 w	48,1 w	66,0 w	66,0 w	71,7.	72,9 b
Nodarbinātības līmenis 20 līdz 64 gadu vecām personām (% no iedzīvotāju kopskaita)													
Kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6)	65,9.	66,7 b	51,0.	53,9 bw	51,1 bw	50,6 w	49,1 w	51,1 w	65,2 w	64,8 w	72,2.	73,1 b
Vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	72,9.	74,2 b	70,1.	73,6 bw	58,7 bw	58,1 w	53,1 w	55,6 w	70,8 w	70,8 w	78,0.	78,5 b
Sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	58,9.	59,3 b	32,0.	34,1 bw	43,9 bw	43,5 w	45,5 w	46,9 w	60,0 w	59,3 w	66,5.	67,6 b
Personas vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kuras nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, % no iedzīvotājiem vecuma grupā	1) 2) 8) 5) 4) 9)	15,9.	16,4 b	28,3.	24,7 bw	28,5 bw	26,8 w	17,6 w	17,2 w	15,5 w	14,3 w	11,1.	10,8 b

Darba tirgus (turpinājums)	Piezīme	Serbija		Turcija		Gruzija		Moldova		Ukraina		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Personas vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuras nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, % no iedzīvotājiem vecuma grupā	1) 2) 8) 5) 4) 9)	20,0.	18,8 b	32,0.	28,4 bw	35,1 bw	34,6 w	26,0 w	26,4 w	20,0 w	19,8 w	13,8.	13,1 b
Nodarbinātība pa galvenajām nozarēm													
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	14,6 s	15,0 bs	17,6 s	17,2 bw	19,8 bw	18,9 w	21,1 w	21,5 w	14,1 w	14,1 w	4,3 s	3,8 bs
Rūpniecība (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	22,6 s	23,7 bs	20,5 s	21,3 bw	11,4 bw	11,3 w	14,6 w	14,4 w	17,8 w	18,2 w	18,2 s	18,0 bs
Būvniecība (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	5,4 s	6,0 bs	5,7 s	6,2 bw	6,9 bw	7,8 w	7,2 w	7,7 w	7,0 w	7,0 w	6,6 s	6,6 bs
Pakalpojumi (%)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 10)	57,5 s	55,3 bs	56,2 s	55,3 bw	61,9 bw	62,1 w	57,1 w	56,4 w	61,1 w	60,7 w	70,1 s	70,9 bs
Cilvēki, kuri nodarbināti valsts sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	11) 12) 13) 5) 4)	26,4 w	25,8 w	17,7 w	16,9 bw	23,5 bw	24,3 w	29,6 w	28,6 w	:	:	:	:
Cilvēki, kuri nodarbināti privātajā sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	14) 1) 13) 2) 5)	73,6 w	74,2 w	82,3 w	83,1 bw	76,5 bw	75,7 w	70,4 w	71,4 w	:	:	:	:
Bezdarba līmenis (% no darbaspēka)													
Kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,1.	11,1 b	13,2.	12,0 bw	18,5 bw	20,6 w	3,8 w	3,2 w	9,5 w	9,8 w	7,1.	7,1 b
Vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	8,8.	10,2 b	12,4.	10,7 bw	20,2 bw	22,7 w	4,3 w	3,9 w	9,8 w	9,5 w	6,8.	6,8 b
Sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	9,5.	12,1 b	14,9.	14,8 bw	16,2 bw	17,8 w	3,3 w	2,5 w	9,1 w	10,1 w	7,4.	7,4 b
Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem	1) 2) 3) 4) 5) 6)	26,6.	26,4 b	25,1.	22,6 bw	39,4 bw	42,9 w	10,9 w	9,2 w	19,3 w	19,1 w	16,8.	16,7 b
Ilgstošie bezdarbnieki (>12 mēneši)	1) 2) 3) 4) 5) 6) 15) 16)	4., 5.	4,9.	3,3.	3,7 bw	5,8 bw	7,2 w	0,7 w	0,8 w	2,0 w	2,4 w	2,5.	2,8.
Mēneša vidējās nominālās algas (EUR)	17) 18) 19) 20) 21) 6)	706 sw	772 sw	384 sw	256 sw	296 sw	372 sw	376 sw	447 sw	334 sw	453 sw	:	:

Izglītība	Piezīme	Serbija		Turcija		Gruzija		Moldova		Ukraina		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Izglītību un apmācību pāragri pārtraukušie: to iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 18 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību un kuri neturpina izglītību vai apmācību (%)	1) 2) 8) 5) 4)	5,6.	6,3 b	26,7.	23,0 bw	8,2 w	7,3 w	16,9 w	19,6 w	:	:	9,9.	9,8 b
Valsts izdevumi izglītībai attiecībā pret IKP (%)	6) 22) 23)	3,5 sw	3,3 psw	4,0.	3,5 sw	3,8 psw	3,6 sw	:	:	5,4 sw	:	5,0 d	:
To iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6) 24)	6,4.	6,7 b	34,4.	29,5 bw	7,9 w	7,3 w	21,2 w	23,3 w	2,9 w	2,7 w	15,7.	15,6 b
To iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,0.	7,7 b	36,7.	31,6 bw	8,3 w	7,4 w	24,5 w	27,3 w	3,1 w	2,9 w	18,5.	18,1 b
To iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību, sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	6,8.	5,7 b	32,2.	27,3 bw	7,5 w	7,2 w	18,0 w	19,4 w	2,8 w	2,5 w	12,9.	12,9 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6)	85,4.	85,3 b	43,1.	47,8 bw	77,3 w	77,2 w	69,4 w	68,2 w	54,9 w	55,2 w	66,8.	65,7 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	87,5.	86,3 b	45,3.	51,1 bw	82,4 w	84,0 w	68,7 w	66,4 w	59,6 w	58,9 w	67,5.	66,3 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas izglītību, kas nav augstākā izglītība, sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	83,2.	84,1 b	40,8.	44,5 bw	71,3 w	70,2 w	70,2 w	69,9 w	50,0 w	51,3 w	66,0.	65,1 b
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, kopā	1) 2) 3) 4) 5) 6)	33,0.	35,3 b	33,1.	35,5 bw	38,2 w	35,5 w	31,5 w	31,8 w	57,1 w	58,0 w	41,1.	41,9 b

iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, vīrieši	1) 2) 3) 4) 5) 6)	27,1.	27,7 b	33,9.	36,1 bw	33,6 w	32,3 w	24,3 w	28,6 w	49,7 w	51,4 w	36,0.	36,6 b
iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, sievietes	1) 2) 3) 4) 5) 6)	39,1.	43,2 b	32,2.	35,0 bw	42,7 w	38,9 w	38,2 w	34,7 w	64,8 w	64,8 w	46,2.	47,2 b

Nacionālie konti	Piezīme	Serbija		Turcija		Gruzija		Moldova		Ukraina		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Iekšzemes kopprodukts													
Faktiskajās cenās (milj. EUR)	6) 23)	46 815	53 329	626 742	689 547	13 871 w	15 732 w	10 116 w	11 569 w	137 133 w	168 710 w	Izmēģinājuma projekti un sagatavošanas darbības 13 471 071 01	Izmēģinājuma projekti un sagatavošanas darbības 14 567 204 01
Uz vienu iedzīvotāju (EUR)	6) 23)	6 790	7 800	7 520	8 190	3 726 w	4 242 w	3 839 w	4 424 w	3 285 w	4 077 w	30 050	32 520
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju		12 812	14 349	18 325	20 337	:	:	12 977 w	16 069 w	:	:	30 054	32 524
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju attiecībā pret ES vidējo rādītāju (ES27 = 100)		42,6.	44,2.	61,0.	62,7.	:	:	:	:	:	:	100.	100.
Reālais (apjoms) gada pārmaiņu temps salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (%)	6) 23)	- 0,9	7,5.	1,9.	11,4.	- 6,8 w	10,5 w	- 8,3 w	13,9 w	- 3,8 w	3,4 w	- 5,6	5,6.
Bruto pievienotā vērtība pa galvenajām nozarēm													
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	6) 23) 25)	7,6.	7,6.	7,5.	6,2.	8,3 w	7,4 w	10,8 w	12,3 w	10,8 w	12,7 w	1,8.	1,8.
Rūpniecība (%)	6) 23) 25)	23,4.	23,0.	25,6.	29,1.	15,5 w	17,0 w	15,2 w	14,7 w	20,9 w	23,8 w	19,7.	20,0.
Būvniecība (%)	6) 23) 25)	6,6.	7,3.	5,9.	5,7.	8,7 w	7,5 w	11,5 w	9,3 w	3,3 w	3,2 w	5,5.	5,5.
Pakalpojumi (%)	6) 23) 25)	62,4 s	62,2 s	61,0 s	59,1 s	67,5 w	68,1 w	62,5 w	63,6 w	65,0 w	60,3 w	73,0 s	72,7 s
Maksājumu bilance	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (miljonos EUR)	63) 64) 59) 65) 66)	2938,5 w	3 656,9 w	3 942,6 s	5 832,2 s	498,7 w	783,6 w	133,4 w	322,7 w	- 50,8 w	6 351,5 w	c	- 318 026,0 s
Neto (ienākošie-izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (% no IKP)	63) 64) 67) 23)	c	6,86 s	0,63 s	0,85 s	3,60 sw	4,98 sw	1,32 sw	2,79 sw	- 0,04 sw	3,76 sw	c	- 2,18 s
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES27 (miljonos EUR)	68) 59) 65) 69) 66)	c	1 801,0 s	140,6 s	600,5 s	178,9 w	189,7 w	:	:	- 691,7 w	4 748,7 w	c	- 56 205,8 s

Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES27 (% no IKP)	68) 70) 23)	c	3,38 s	0,02 s	0,09 s	1,29 sw	1,21 sw	:	:	- 0,50 sw	2,81 sw	c	- 0,39 s
Pārvedumi, % no IKP	71) 72) 23)	4,81 s	:	0,02 s	:	7,34 sw	8,65 sw	8,87 dpsw	:	0,75 psw	:	0,15 s	0,14 s

Preču ārējā tirdzniecība	Piezīme	Serbija		Turcija		Gruzija		Moldova		Ukraina		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Eksporta īpatsvars uz ES27 valstīm kā eksporta kopapjoma vērtība (%)	26) 27)	66,2 s	65,8 s	41,1 s	41,1 s	20,9 ew	16,9 sw	66,4 sw	62,5 sw	:	:	:	:
Importa īpatsvars no ES27 valstīm kā importa kopapjoma vērtība (%)	26) 27)	55,6 s	53,9 s	33,1 s	31,1 s	23,0 ew	22,9 sw	45,6 sw	46,6 sw	:	:	:	:
Tirdzniecības balance (miljonos EUR)	26) 28) 27)	- 5 019	- 6 279	- 42 293	- 38 925	- 3 838 sw	- 5 171 sw	- 2 572 sw	- 2 166 sw	- 4 438 sw	:	215 288	55 040
Starptautiskā preču un pakalpojumu tirdzniecība attiecībā pret IKP													
Imports (% no IKP)	6) 23)	56,5.	62,3.	32,2.	35,5.	56,6 w	59,6 w	51,4 w	57,8 w	40,3 w	41,9 w	42,8.	46,7.
Eksports (% no IKP)	6) 23)	48,2.	54,5.	28,7.	35,3.	37,3 w	43,2 w	27,9 w	30,6 w	38,8 w	40,7 w	46,4.	50,5.

Valsts finanses	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Vispārējās valdības budžeta pārpalikums (+) / deficīts (–) (%)	29) 30) 31) 23)	- 8,0 w	- 4,2 ew	- 4,7 w	:	- 9,3 w	- 6,3 w	- 5,1 ew	0,0 ew	- 5,4 w	- 3,3 w	- 6,7	- 4,8
Vispārējās valdības parāds (%)	32) 29) 33) 31) 34) 23)	57,7 w	57,5 ew	39,8 w	:	60,1 w	49,6 w	33,1 w	32,6 w	60,4 w	49,0 w	90,0.	88,0.

Finanšu rādītāji	Piezīme	Serbija		Turcija		Gruzija		Moldova		Ukraina		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Patēriņa cenu ikgadējās izmaiņas (%)	35) 36) 37) 38)	1,8 d	4,0 d	12,3 d	19,6 d	5,2 w	9,6 w	3,8 w	5,1 w	2,7 w	9,4 w	0,7.	2,9.
Privātā sektora parāds (konsolidēts) attiecībā pret IKP (%)	39) 40)	:	:	13,0 w	7,6 w	:	:	:	:	:	:	:	:
Kopējais ārējais parāds attiecībā pret IKP (%)	41) 42) 43) 44) 23)	c	75,8 s	60,4 sw	54,3 sw	135,5 sw	124,0 sw	65,5 sw	66,9 sw	74,6 sw	67,8 sw	:	:
Kopējais parāds ārvalstu valūtās attiecībā pret IKP (%)	45).	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Aizdevumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	46) 47) 48) 49) 50) 51) 52)	1,90 w	1,90 w	16,25 w	22,79 w	8,52 w	9,46 w	5,15 w	8,50 w	7,89 w	7,67 w	:	:
Noguldījumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	46) 53) 48) 54) 55) 50) 56) 57)	0,10 w	0,10 w	13,51 w	17,85 w	8,46 w	9,13 w	0,15 w	4,50 w	7,22 w	6,95 w	:	:
Rezerves aktīvu vērtība (ieskaitot zeltu) (miljonos EUR)	48) 41) 42) 43) 58) 59)	13 491,7 w	16 454,5 w	81 937,5 w	94 006,1 w	3 532,4 w	3 787,3 w	3 082,9 w	3 445,8 w	23 711,1 w	27 294,4 w	:	:
Starptautiskās rezerves — ekvivalents importa mēnešos	60) 48) 41) 42) 61) 62)	6,1 sw	:	4,9 sw	6,3 sw	5,4 sw	4,8 sw	7,1 sw	:	:	:	:	:

Uzņēmējdarbība	Piezīme	Serbija		Turcija		Gruzija		Moldova		Ukraina		ES27	
		2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.
Rūpnieciskās ražošanas indekss (2015. g. = 100)	73) 74) 75) 76)	111,0.	118,5.	115,4.	135,6.	:	:	107,1 w	120,3 w	102,7 w	105,0 w	98,5.	107,5.

Infrastruktūra	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Dzelzceļa tīkla blīvums (izmantotās dzelzceļa līnijas uz 1000 km ²)	77) 78) 79) 80) 81) 82)	37,9 sw	38,1 sw	13,3 sw	13,5 sw	22,6 sw	22,2 sw	34,0 sw	34,0 sw	32,8 sw	32,7 sw	:	:
Ātrgaitas šoseju garums (kilometros)	83).	928.	928 w	3 523	3 532	208 w	263 w	:	:	15 w	15 w	:	:

Enerģija	Piezīme	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.	2020.	2021.
Enerģijas neto imports attiecībā pret IKP	84).	2,9 s	4,0 s	3,3 s	5,2 s	1,0 sw	1,8 sw	:	:	:	:	1,6 s	2,7 s

Avots: Eurostat un/vai paplašināšanās procesā iesaistīto valstu statistikas iestādes

: = nav pieejams

b = laikrindas pārrāvums

c = konfidenciāla vērtība

d = definīcija atšķiras

e = aplēstā vērtība

f = prognoze

p = pagaidu

s = Eurostat aplēse

w = dati, kurus sniegusi valsts statistikas iestāde un par kuriem tā atbild, un kuri ir publicēti, nepretendējot uz precīzu rezultātu, un bez jebkādas garantijas par to kvalitāti un atbilstību ES statistikas metodikai

z = nepiemēro un tādējādi vienāds ar 0

Zemsvītras piezīmes:

- 1). Ziemeļmaķedonija: jaunā /ESS regula nav ieviesta
- 2). Bosnija un Hercegovina: kopš 2020. gada janvāra darbaspēka apsekojums Bosnijā un Hercegovinā tiek veikts pastāvīgi visa gada garumā, publicējot datus reizi ceturksnī. No 2020. gada tiek veikta arī svara kalibrēšanas procedūra saskaņā ar iedzīvotāju aplēsēm sadalījumā pa piecu gadu vecuma grupām un dzimumiem.
- 3). Bosnija un Hercegovina: no 2021. gada janvāra Bosnijas un Hercegovinas Statistikas aģentūra sāka piemērot jauno, pārveidoto darbaspēka apsekojuma metodiku. Apsekojums tika pārplānots, pamatojoties uz jauno Eiropas Parlamenta un Padomes regulu, kas stājas spēkā 2021. gada 1. janvārī, un saskaņā ar to. Ieviešot jauno, pārstrādāto darbaspēka apsekojuma metodiku no 2021. gada janvāra, iepriekšējā gadā publicēto datu sērijas tika pārtrauktas.
- 4). Turcija: *PDSA datu laikrindas nav salīdzināmas ar iepriekšējiem gadiem, jo ir veiktas korekcijas apsekojuma definīcijā, tvērumā un struktūrā attiecībā uz 2021. gadu.
- 5). Turcija: gada DSA rezultāti.
- 6). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.
- 7). Ukraina: Balstīts uz 2019. gada ekonomiski aktīvo iedzīvotāju — darbaspēka datiem.
- 8). Bosnija un Hercegovina: sākot no 2020. gada, DSA tiek veikta reizi ceturksnī, kā rezultātā laikrindas tiek pārrautas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu rezultātiem. Ieviešot jaunu,

pārstrādātu darbaspēka apsekojuma metodiku (Regula (ES) 2019/1700 un 2021. gada janvāra Īstenošanas regulu (ES) 2019/2240, tika pārtraukta iepriekšējā gadā publicēto datu sērija. Tas nozīmē, ka arī dati par 2020. un 2021. gadu nav salīdzināmi.

- 9). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.
- 10). Gruzija: Kopš 2020. gada – NACE 2. red., pirms 2020. gada – NACE 1.1. red.
- 11). Melnkalne: dati attiecas uz darba ņēmējiem publiskajā sektorā kā daļu no kopējā nodarbināto personu skaita.
- 12). Ziemeļmaķedonija: valsts sektorā ir iekļauti šādi dati: Citi (dažādi, kolektīvi, valsts, nenoteikti)
- 13). Bosnija un Hercegovina: publiskajā sektorā ietilpst NACE 2. red. O, P un Q sadaļas, savukārt publiskajā sektorā ietilpst citas NACE sadaļas.
- 14). Melnkalne: laikrindas pārrāvums, jo agrāk uz šo jautājumu atbildēja tikai darba ņēmēji; kopš 2018. gada visas nodarbinātās personas atbildes uz šo jautājumu.
- 15). Ukraina: personas vecumā no 15 gadiem.
- 16). Gruzija: Personas vecumā no 15 gadiem.
- 17). Serbija: darba samaksu iegūst no administratīviem avotiem (nodokļu administrēšanas ierakstiem). Vidējo izpeļņu aprēķina, pamatojoties uz kopējo uzkrāto izpeļņu pārskata mēnesī un pilnas slodzes ekvivalenta (*FTE*) darbinieku skaitu.
- 18). Albānija: informācijas avots: Nodokļu politikas ģenerāldirektorāts, sociālās apdrošināšanas iemaksas INSTAT aprēķins
- 19). Bosnija un Hercegovina: neto alga.
- 20). Turcija: Avots: Ienākumu un dzīves apstākļu apsekojums.
- 21). Moldova: ieskaitot vienības ar vienu vai vairākiem darbiniekiem.
- 22). Gruzija: IKP tiek aprēķināts saskaņā ar 2008. gada NKS.
- 23). Gruzija: Pamatojoties uz 2008. gada Nacionālo kontu sistēmu (NKS).
- 24). Gruzija: Personas, kurām nav izglītības, ir izslēgtas.
- 25). Gruzija: Aprēķini veikti saskaņā ar NACE 2. red.
- 26). Moldova: janvāris–augusts.
- 27). Gruzija: *Eurostat* pārreķināti dati EUR.
- 28). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.
- 29). Albānija: Finanšu un ekonomikas ministrijas prognozes.
- 30). Ukraina: Mainīti skaidras naudas dati (2014. gada valdības finanšu statistikas rokasgrāmata).
- 31). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.
- 32). Melnkalne: Provizoriski dati. Nākamais ziņojums jāsagatavo līdz 2021. gada marta beigām.
- 33). Bosnija un Hercegovina: gada beigas (31. decembris).
- 34). Ukraina: Valsts parāds un valsts garantētais parāds.
- 35). Bosnija un Hercegovina: patēriņa cenu inflācija.
- 36). Moldova: patēriņa cenu inflācija.
- 37). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.
- 38). Gruzija: patēriņa cenu inflācija.
- 39). Bosnija un Hercegovina: dati par monetārajām finanšu iestādēm.
- 40). Turcija: dati attiecas uz parāda vērtspapīriem un aizdevumiem.
- 41). Bosnija un Hercegovina: balstīts uz SVF maksājumu bilances rokasgrāmatas 6. izdevumu.
- 42). Turcija: gada vidējais maiņas kurss, kas izmantots, lai konvertētu euro valūtā.
- 43). Moldova: konvertēti no USD uz EUR, izmantojot gada vidējos valūtas maiņas kursus saskaņā ar Moldovas Valsts bankas datiem.
- 44). Ukraina: aktīvi un parāds, kas konvertēti no ASV dolāriem euro, izmantojot šķērslikmes pārskata gada beigās.

dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.

- 45). Albānija: ārējais parāds (ieskaitot ĀTI).
 - 46). Melnkalne: vidējā svērtā efektīvā procentu likme, nesamaksātās summas, ik gadu.
 - 47). Albānija: vidējā svērtā likme, ko piemēro jauniem 12 mēnešu aizdevumiem attiecīgajā mēnesī, pēc 12 mēnešu termiņa.
 - 48). Ziemeļmaķedonija: gada beigas (31. decembris).
 - 49). Bosnija un Hercegovina: tstermiņa aizdevumu procentu likmes valsts valūtā nefinanšu sabiedrībām (vidējā svērtā vērtība).
 - 50). Moldova: likmi nosaka Moldovas Valsts banka (NBM), sākot no 2001. gada. NBM piemēro procentu "koridora" metodi: augstākā procentu likme tiek piemērota kredītiem uz nakti, kas ir viszemākā likme noguldījumiem uz nakti. Gada beigu vērtības.
 - 51). Ukraina: vidējā svērtā procentu likme visiem valsts bankas refinansēšanas instrumentiem.
 - 52). Gruzija: Refinansēšanas kredītu izsoles.
 - 53). Albānija: noguldījumu procentu likme atspoguļo vidējo svērto likmi no jauna pieņemtiem noguldījumiem attiecīgajā mēnesī, pēc 12 mēnešu termiņa.
 - 54). Bosnija un Hercegovina: pieprasījuma noguldījumu likmes valsts valūtā mājāsaimniecībām (vidējā svērtā vērtība).
 - 55). Turcija: mēneša vidējais rādītājs. Noguldījumu iespēja uz nakti.
 - 56). Ukraina: Ukrainas Nacionālās bankas noguldījumu sertifikātu izplatīšana.
 - 57). Gruzija: kredītu izsoles.
 - 58). Ukraina: aktīvi un parāds, kas konvertēts no ASV dolāriem euro, izmantojot šķērslikmes pārskata gada beigās.
 - 59). Ukraina: uz laiku okupētā Krimas Autonomās Republikas teritorija, Sevastopoles pilsēta un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas, ir izslēgtas no ārējā sektora datiem.
 - 60). Albānija: 2021. gada augusta beigas.
2021. gada janvāris–jūnijs
- 61). Turcija: gada vidējais maiņas kurss, kas izmantots, lai konvertētu euro valūtā.
2021. gada trešais ceturksnis.
No 2021. gada oktobra.
 - 62). Moldova: konvertēti no USD uz EUR, izmantojot gada vidējos valūtas maiņas kursus saskaņā ar Moldovas Valsts bankas datiem.
Konvertēti no USD uz EUR, izmantojot gada vidējos valūtas maiņas kursus saskaņā ar Moldovas Valsts bankas datiem.
 - 63). Bosnija un Hercegovina: balstīts uz SVF maksājumu bilances rokasgrāmatu, pieeja attiecībā uz aktīvu un pasīvu termiņu (*Asset - Liability Approach*).
 - 64). Moldova: Konvertēti no USD uz EUR, izmantojot gada vidējos valūtas maiņas kursus saskaņā ar Moldovas Valsts bankas datiem.
 - 65). Ukraina: kopš 2021. gada Ukrainas Valsts banka ir uzlabojusi ārvalstu tiešo ieguldījumu datu apkopošanu, saistībā ar kuru nefinanšu sabiedrību reinvestētie ieņēmumi ir iekļauti ĀTI plūsmu un krājumu datos. Tāpēc maksājumu bilances, IIP, ĀTI dati par 2015.–2020. gadu tika pārskatīti.
 - 66). Ukraina: kopš 2021. gada Ukrainas Valsts banka ir uzlabojusi ārvalstu tiešo ieguldījumu datu apkopojumu, saistībā ar kuru ĀTI plūsmās un krājumu datos ir iekļauti aizdevumi starp saistītajiem uzņēmumiem. Tāpēc maksājumu bilances, IIP, ĀTI dati par 2015.–2020. gadu tika pārskatīti.
 - 67). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas. kopš 2021. gada Ukrainas Valsts banka ir uzlabojusi ārvalstu tiešo ieguldījumu datu apkopošanu, saistībā ar kuru nefinanšu sabiedrību reinvestētie ieņēmumi ir iekļauti ĀTI plūsmu un krājumu datos. Tāpēc maksājumu bilances, IIP, ĀTI dati par 2015.–2020. gadu tika pārskatīti.
 - 68). Bosnija un Hercegovina: balstīts uz SVF maksājumu bilances rokasgrāmatas 6. izdevumu un ESAO Ārvalstu tiešo investīciju etalondefinīcijas (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment) 4. izdevumu.
 - 69). Ukraina: ĀTI dati tika pārrekināti, ņemot vērā ES27 dalībvalstu datus, izņemot Apvienotās Karalistes datus.
 - 70). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas. ĀTI dati tika pārrekināti, ņemot vērā ES27 dalībvalstu datus, izņemot Apvienotās Karalistes datus.
kopš 2021. gada Ukrainas Valsts banka ir uzlabojusi ārvalstu tiešo ieguldījumu datu apkopojumu, saistībā ar kuru ĀTI plūsmās un krājumu datos ir iekļauti aizdevumi starp saistītajiem uzņēmumiem. Tāpēc maksājumu bilances, IIP, ĀTI dati par 2015.–2020. gadu tika pārskatīti.

- 71). Moldova: Konvertēti no USD uz EUR, izmantojot gada vidējos valūtas maiņas kursus saskaņā ar Moldovas Valsts bankas datiem.
Personiskie pārvedumi.
- 72). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un daļu no īslaicīgi okupētajām teritorijām Doņeckas un Luhanskas reģionos.
Iepriekšējie dati.
- 73). Albānija: darbība B_D.
- 74). Moldova: sākot ar 2016. gadu, rūpniecības produkcijas apjoma indekss sezonāli izlīdzināts pēc darba dienu skaita un sezonalitātes, koriģētas laikrindas.
- 75). Ukraina: dinamiskās indeksu sērijas kalendāro dienu ietekmes korekcija bāzes vidējai mēneša vērtībai. 2016. gada dati tika aprēķināti, izmantojot *DEMETRA+* programmu un *TRAMO/SEATS* metodi.
- 76). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.
- 77). Dati iegūti no Republikas ģeodēzijas iestādes.
- 78). Bosnija un Hercegovina: iekšzemes ūdeņu aplēstā platība ir 210 km².
- 79). Turcija: tikai galvenās līnijas.
Platības vērtības aprēķina, atsaucoties uz *CORINE* klasifikāciju, un pielāgo *LUCAS*. *CORINE* datu sagatavošanas periods ir seši gadi.
- 80). Moldova: ieskaitot Piedņestras reģionu.
Gada beigās.
- 81). Moldova: ieskaitot Piedņestras reģionu.
Gada beigās.
Ieskaitot mitrājus.
- 82). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas. Ukrainas Ģeodēzijas, kartogrāfijas un kadastra valsts dienesta dati.
datus sniedz saskaņā ar jauno zemes tipu klasifikāciju.
- 83). Ukraina: dati neietver uz laiku okupēto Krimas Autonomās Republikas teritoriju, Sevastopoles pilsētu un Doņeckas un Luhanskas reģionu daļas, kas uz laiku ir okupētas.
- 84). Gruzija: *Eurostat* pārrēķināti dati EUR.
Pamatojoties uz 2008. gada Nacionālo kontu sistēmu (NKS).